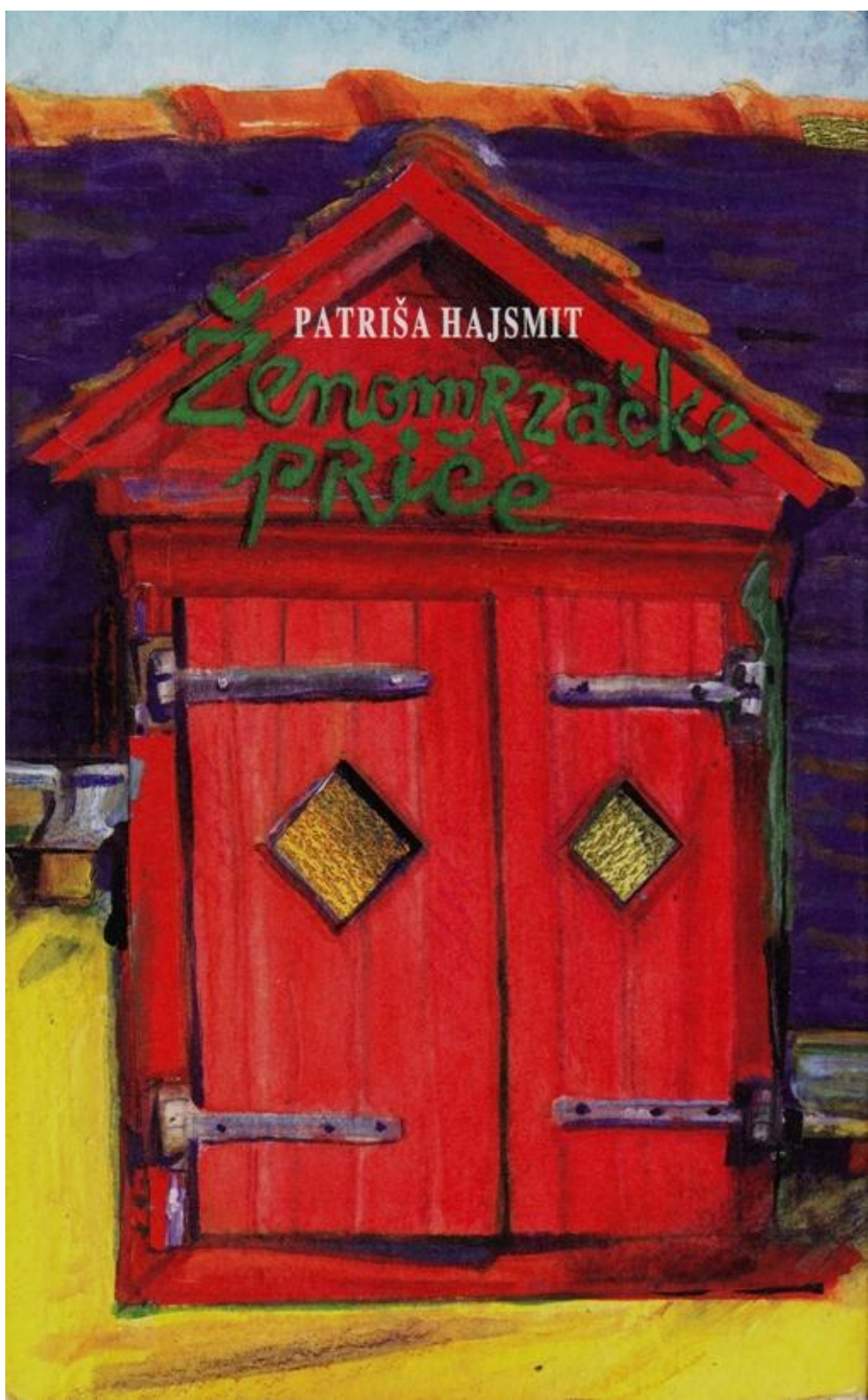

PATRIŠA HAJSMIT

Žemomrzácke
PRÍČE

MALE ŽENOMRZAČKE PRICE

PLAVI JAHAČ
Beograd | 2004

Naslov originala

Patricia Highsmith
LITTLE TALES OF MISOGINY
Penguin Books, 1980.

Prevela s engleskog
Slavica Miletić

RUKA

Mladić je zatražio od jednog čoveka ruku njegove kćeri i dobio je u paketu – njenu levu šaku.

Otac: „Tražili ste ruku moje kćeri i sad je imate. Ali ja mislim da ste vi, zapravo, hteli nešto drugo i da ste to i uzeli.”

Mladić: „Šta time hoćete da kažete?”

Otac: „A šta vi mislite, šta hoću da kažem? Ne možete poreći da sam časniji od vas, zato što ste vi uzeli nešto od moje porodice bez pitanja, a ja sam vama dao ruku svoje kćeri čim ste je zatražili.”

Istinu govoreći, mladi čovek nije uradio ništa nečasno. Otac je prosto bio sumnjičav i imao je pokvarenu maštu. Sad je bio u prilici da zakonski natovari mladom čoveku odgovornost za izdržavanje svoje kćeri i da ga finansijski upropasti. Mladić nije mogao poreći da je dobio devojčinu ruku, koju je u međuvremenu sahranio, prethodno je poljubivši. Nije imao izbora, jer je ruka bila gotovo dve nedelje stara.

Mladić je želeo da vidi devojk; pokušao je da dopre do nje, ali bez uspeha. Put je bio zaprečen nasrtljivim prodavcima. Čerka je, naime, potpisivala čekove desnom rukom. Nipošto nije nasmrt iskrvarila, naprotiv, čerdala je njegov novac punom parom.

Mladić je oglasio u novinama da je ona napustila njegovu postelju i trpezu. Ali morao je prethodno da dokaže da je nekad uživao u njenom društvu na taj način. Nije to bio pravi brak, na papiru, ili u crkvi. Ipak, on je nesumnjivo imao devojčinu ruku, što je potvrđivao i njegov potpis pri prijemu paketa.

„Istina je, imam njenu ruku, ali šta da radim s njom?”, upitao je mladić policajca u očajanju, pošto je spao na prosjački štap. „Njena je ruka sahranjena u mojoj bašti.”

„Vi ste i kriminalac pride? Ne samo da vodite krajnje neuredan život, već ste i psihopata? Da niste kojim slučajem vi odsekli ruku svojoj supruzi?”

„Nisam, a ona čak i nije moja supruga.”

„Dobio je devojčinu ruku, a ona mu nije supruga!”, primetio je ironično

predstavnik zakona. „Šta da radimo sa ovim? Priča gluposti, a po svoj prilici je i lud.”

„Strpaćemo ga u ludnicu. I to u državnu, pošto je bankrot.”

Tako je mladić zatvoren. Devojka čiju je ruku tražio i dobio dolazila je jednom mesečno da ga vidi kroz žičanu ogradu, kao savesna supruga. I kao većina supruga, nije imala ništa da mu kaže. Ipak, lepo se osmehivala. Na nju je prenesena njegova skromna penzija. Patrljak je sakrivala ispod mufa.

Zato što je prema devojci osećao toliku odvratnost da nije mogao ni da je pogleda, mladić je premešten na neprijatnije odeljenje, uskraćene su mu knjige i posete, te je zaista pomerio pameću.

Čim je poludeo, sve ono što mu se dogodilo, to jest traženje i dobijanje devojčine ruke, postalo mu je kristalno jasno. Napravio je užasnu glupost, tačnije, počinio je zločin kad je zatražio jednu tako varvarsku stvar – ruku svoje dragane.

U razgovoru sa čuvarima priznao je svoju grešku. „Kakvu grešku? Što si zatražio devojčinu ruku? Pa i ja sam to uradio kad sam rešio da se ženim.” Osetivši da je nepopravljivo lud i da više ni sa čim ne može da uspostavi dodir, mladić je danima odbijao hranu. Na kraju je legao u krevet, s licem prema zidu, i umro.

UNA, VESELA PEĆINSKA ŽENA

Bila je pomalo maljava, jedan sekutić joj je nedostajao, ali njen seksepil se mogao osetiti na rastojanju od stotinak metara ili više, poput mirisa, što je možda i bio. Bila je punačka, zaobljenog stomaka, zaobljenih ramena, zaobljenih bokova, i uvek nasmešena, uvek vesela. Zato su je muškarci voleli. U njenom kotlu nad vatrom uvek se nešto kuvalo. Bila je prostodušna i nikad nije gubila strpljenje. Toliko su je puta udarili tojagom po glavi da joj je mozak bio oštećen. Niko nije morao da udari Unu da bi je posedovao, ali takav je bio običaj, i Una se retko izmicala.

Stalno je bila trudna i nikad nije iskusila osvit puberteta, pošto joj je otac prišao kad je imala pet godina, a zatim su došla i braća. Prvo dete rodila je u sedmoj. S njom su muškarci opštili čak i kad je bila u poodmakloj trudnoći, i nestrpljivo su čekali da prođe pola sata – toliko joj je, otprilike, trebalo da se porodi – kako bi se ponovo stušili na nju.

Začudo, zbog Une se nije uvećao prirodni priraštaj plemena, pre bi se moglo reći da se njegova populacija malo smanjila, jer su muškarci, opsednuti Unom, zapostavljali sopstvene žene, a poneko bi i nastradao u tuči zbog nje.

Unu je na kraju ubila jedna ljubomorna žena koju muž nije dotakao više meseci. Taj čovek je bio prvi koji se zaljubio. Zvao se Vipo. Prijatelji su mu se smejali zato što nije uzimao neku drugu ženu, makar i sopstvenu, u vreme kad je Una bila nedostupna. Vipo je izgubio oko u borbi sa suparnicima. Bio je tek prosečne građe. Uvek je donosio Uni najbolje komade ulova. Dugo i mukotrpno je radio da bi napravio ukras od kremenca, te je tako postao prvi umetnik u svom plemenu. Drugi su koristili kremen samo za vrhove strela ili noževne. Vipo je dao ukras Uni da ga nosi oko vrata na vrpci od kože.

Kad je Vipova žena preklala Unu iz ljubomore, Vipo je, pun mržnje i gneva, preklao svoju ženu. A onda je glasno zapevao jednu tragičnu pesmu. Pevao je i pevao poput ludaka, dok su mu suze lile niz kosmate obraze. Pleme je pomišljalo da ga ubije. Bio je lud i drukčiji od ostalih, a to je izazivalo strah. Vipo je nacrtao Unu na mokrom pesku kraj mora, a zatim i na ravnim stenama

obližnjih planina. Te slike su se mogle videti izdaleka. Napravio je Unin kip od drveta, a zatim još jedan od kamena. Ponekad je s njima spavao. Od nezgrapnih slogova svog jezika sročio je rečenicu koja je prizivala Unin lik svaki put kad bi je izgovorio. Nije on bio jedini koji je tu rečenicu naučio i ponavljao, ili koji je poznao Unu.

Vipa je zaklala ljubomorna žena koju muž nije dotakao mesecima. Njen čovek je nabavio jedan od Uninih kipova koji je Vipo napravio po ogromnoj ceni: platio ga je velikim komadom kože za koji je trebalo odrati nekoliko bizona. Vipo je od toga napravio divnu nepromočivu kuću, a preteklo mu je i za odeću. Sastavio je još rečenica o Uni. Neki muškarci su mu se divili, drugi su ga mrzeli, ali su ga žene listom mrzele zato što ih je gledao kao da ih ne vidi. Mnoge muškarce je ražalostila Vipova smrt.

Ali, sve u svemu, ljudima je laknulo kad je otišao. Bio je čudan, mnogi su zbog njega izgubili miran san.

KOKETA

Bila jednom jedna koketa koja je imala udvarača koga nije mogla da se otrese. On je njena obećanja i izjave ozbiljno shvatio i nije hteo da ode. Verovao je čak i njenim neizrečenim obećanjima. Njoj je takvo njegovo ponašanje išlo na živce zato što je stajalo na putu novim poznanstvima, poklonima, laskanjima, cveću, večerama i tako dalje.

Na kraju je Ivona uvredila i slagala svog udvarača Bertrana, a nije mu dala doslovno ništa – to jest, čak ni ono ništa koje je davala drugima. Ipak, Bertran nije obustavio svoje pažnje, zato što je smatrao da je njeno ponašanje normalno i ženstveno, vrhunac skromnosti. Ona mu je čak održala i predavanje, i tad je prvi put u životu rekla istinu. Nenaviknut na istinu, spreman da od lepe žene očekuje laži, izokrenuo je Ivonine reči, i nastavio da obleće oko nje.

Ivona je pokušala da ga otruje u svojoj kući, stavila mu je arsenik u toplu čokoladu, ali se on oporavio i to shvatio kao još veći i ljupkiji dokaz njenog strahovanja da će s njim izgubiti devičanstvo, iako ga je ona izgubila još u desetoj godini, kad je rekla majci da je silovana. Tada je jednog tridesetogodišnjaka otpremila u zatvor. Dve nedelje je pokušavala da ga zavede, lažući da ima petnaest godina i da je luda za njim. Pricinjavalo joj je zadovoljstvo da mu uništi karijeru, da unesreći i postidi njegovu ženu i raspameti osmogodišnju ćerku.

Drugi muškarci su Bertranu delili savete. „Svi smo kroz to prošli”, govorili su, „možda smo čak otišli s njom u krevet jednom ili dvaput. Ti čak ni to nisi dobio. Ona je obična ništarija!” Ali Bertran je mislio da je on u Ivoninim očima drukčiji od ostalih, i premda je osećao da njegova upornost prelazi uobičajene granice, smatrao je to vrlinom.

Ivona je nagovorila svog novog udvarača da ubije Bertrana. On je na to pristao jer mu je obećala da će se udati za njega čim put bude slobodan. Bertrana je na isti način nahuškala na novog udvarača. Ovaj je izazvao Bertrana na dvoboj, promašio prvi put, a onda je zapodenuo razgovor sa svojom nesuđenom žrtvom. (Bertranov pištolj uopšte nije opalio.) Utvrdili su

da je Ivona obojici obećala svoju ruku. U međuvremenu su joj i jedan i drugi kupovali skupe poklone i davali joj novac kad god bi joj zatrebao.

Bili su ozlojeđeni, ali nisu mogli da smisle kako da joj smrse konce. Odlučili su da je ubiju. Novi udvarač je otišao do nje i saopštio joj da je ubio glupog i nametljivog Bertrana. Onda je Bertran pokucao na vrata. Počeli su da se gušaju i da glume tuču, a u stvari su gurnulu Ivonu između sebe i ubili je udarcima po glavi. Pokušala je da ih razdvoji, ispričali su kasnije, i tako zadobila smrtonosne povrede.

Pošto je i sam propatio zbog Ivonine koketerije i pošto su ga sugrađani zbog toga ismevali, gradski sudija se u sebi obradovao njenoj smrti i oslobodio dvojicu udvarača bez mnogo buke. Bio je dovoljno mudar, znao je da su je ubili samo zato što ih je izluđivala – a to je pobudilo njegovo sažaljenje, jer je već zagazio u šezdesetu.

Pogrebu je prisustvovala jedino Ivonina služavka, koja je uvek dobijala dobru platu i napojnice. Članovi porodice nisu došli, čak i oni su je mrzeli.

SPISATELJICA

Svega se sećala. Seks i samo seks je posredi. Sad je u trećem braku, uz put je rodila troje dece, ali ni jedno sa sadašnjim mužem. Njen vapaj glasi: „Saslušajte priču o mojoj prošlosti! Ona je važnija od moje sadašnjosti! Dozvolite mi da vam kažem kakva je svinja bio moj poslednji muž (ili ljubavnik)”.

Njena je prošlost nalik na nesvaren, možda i nesvarljiv obrok koji joj leži na želucu. Čovek bi pozeleo da ga ona već jednom povrati i zaboravi.

Ona ispisuje stranice i stranice o tome koliko je puta uskočila u krevet sa svojim mužem ili koliko puta je to učinila njena suparnica – sa istim mužem. I o tome kako je nervoznim koracima šetkala po sobi, u besanim noćima, disciplinovano se odričući utehe u alkoholu – dok se njen muž smucao s drugim ženama naočigled svih, itd., i briga nju šta su mislili prijatelji i susedi. Prijatelji i susedi su i tako bili ili glupi ili ravnodušni, te je sasvim nevažno šta su mislili. Mogli biste se ponadati da je tu nastupio trenutak za autorsku invenciju, za stvaranje mišljenja i javnog mnjenja tamo gde ga nije bilo, ali spisateljica se nije time zamajavala. Sve je jasno i prosto, da ne može biti prostije.

Pošto su tri prijateljice videle rukopis i pohvalile ga („sve je kao u životu”), i pošto su imena muških i ženskih likova menjana četiri puta, na veliku štetu po izgled rukopisa, i pošto je jedan prijatelj (kandidat za ljubavnika) pročitao prvu stranicu i izjavio da je sve prosto progutao sa oduševljenjem – rukopis je otišao izdavaču. Ubrzo je usledilo učtivo odbijanje.

Tad postaje opreznija i daje se u poteru za vezama; neki poznanici, i sami pisci, pišu joj neodređene, okolišne preporuke, plaćajući time ručkove i večere zalivene s mnogo vina.

Ali je izdavači i dalje glatko odbijaju.

„Znam da je moja priča važna!”, govori ona svom mužu.

„I ovom mišu ili mišici važan je njegov ili njen život”, odgovara on. Strpljiv je to čovek, ali su mu nervi već dobro načeti.

„Kakvom mišu?“

„Razgovaram s njom skoro svakog jutra dok se tuširam. Mislim da je njegov ili njen problem hrana. Čini mi se da su par. Jedno od njih izviri iz rupe – ima jedna rupa u uglu kupatila – a ja im onda donesem nešto iz frižidera.“

„Skrećeš s teme. Kakve to ima veze s mojim rukopisom?“

„Samo ti kažem da se miševi bave važnijim stvarima, na primer, hranom. A ne bračnim izletima tvog bivšeg muža i tvojim povređenim osećanjima, makar se sve zbivalo na tako bajnim mestima kao što su Kapri ili Rapalo. Što mi je upravo dalo ideju.“

„Kakvu?“, pita ona sa izvesnom zebnjom.

Njen muž se smeši, prvi put posle više meseci. Doživljava nekoliko sekundi mira. U kući se ne čuje klepetanje pisaće mašine. Njegova žena ga posmatra, nestrpljiva da čuje šta će reći. „Moraćeš sama da pogodiš. Ti si žena s maštom. Neću večerati kod kuće“.

Zatim izlazi iz stana, uzima svoj adresar i, u nastupu optimizma, pakuje pidžamu i četkicu za zube.

Ona prilazi pisaćoj mašini, pilji u nju, možda od ove večeri počinje novi roman, možda bi trebalo da pocepa rukopis s kojim se toliko namučila i da otpočne novi? Možda još večeras? Upravo sad? S kim li će on provesti noć?

PLESAČICA

Čudesno su plesali, klizeći napred-nazad preko podijuma u erotičnim ritmovima tanga, a ponekad i valcera. U dobi od dvadeset, odnosno dvadeset dve godine, Klodeta i Rodolf postali su ljubavnici. Hteli su da se venčaju, ali je njihov poslodavac smatrao da mušterije manje uzbuđuje bračni par. Zbog toga su odustali.

Noćni klub u kojem su radili zvao se „Rendezvous” i među izvesnom smalaksalom sredovečnom klijentelom bio je poznat kao pouzdan lek protiv impotencije. Samo dođi i pogledaj Klodetu i Rodolfa kako igraju, govorili su redovni posetioči. U želji da začine svoje rubrike, novinari su opisivali njihovu tačku kao sadomazohističku, zato što je često izgledalo kao da Rodolf na smrt davi Klodetu. On bi joj prišao, zgrabio bi je za vrat i povio unazad, ili bi se odmakao ne popuštajući stisak; ponekad bi je i protresao tako da joj je kosa letela na sve strane. Očarana publika je zadržavala dah, uzdisala i piljila netremice. Bubnjar tročlane muzičke grupe udarao je sve jače i brže.

Klodeta je prestala da spava s Rodolfom, jer je smatrala da će uzdržavanje podstaći njegov apetit. Bilo joj je lako da uzbuđi Rodolfa dok pleše s njim i da ga onda naglo napusti i izađe uz pljesak, a ponekad i smeh publike. Oni nisu ni slutili da je Rodolf zaista napušten.

Klodeta je bila hirovita, nije imala pravih planova, ali se spetljala s trbušastim čovekom po imenu Čarls, dobroćudnim, velikodušnim i bogatim. Čak je i spavala s njim. Čarls je bučno aplaudirao dok je Rodolf stezao njen nežni vrat, prisiljavajući je da se povije unazad. Čarlsu je bilo lako da se smeje. Kasnije je on odlazio u krevet s njom.

Pošto su zarađivali za život kao par, Rodolf je Klodeti postavio ultimatum: prestani da viđaš Čarlsa, ili više neću plesati s tobom. Ili bar neće plesati s rukama oko njenog vrata, kao da je davi u nastupu strasti, zbog čega su mušterije zapravo i dolazile. To nisu bile prazne pretnje, te je Klodeta obećala da više neće spavati sa Čarlsom. Održala je obećanje; Čarls se od tada retko pojavljivao u baru „Rendez-vous”, a kad bi i navratio, izgledao je snužden.

Ubrzo je sasvim prestao da dolazi. Rodolfu nije trebalo mnogo vremena da shvati da je Klodeta u zamenu našla dvojicu ili trojicu muškaraca. Počela je s njima da odlazi u krevet, i posao je cvetao više nego u vreme bogatog Čarlsa, jer on je ipak bio samo jedan čovek, s jednim krugom prijatelja koje je mogao dovesti u „Rendez-vous”.

Rodolf je zatražio od Klodete da prekine sa svom trojicom. Obećala je. Ali su oni ili njihovi glasnici s porukama i cvećem i dalje dreždali u blizini garderobe svake bogovetne večeri.

Rodolf već pet meseci nije proveo noć s Klodetom, iako je njegovo telo svake večeri bilo priljubljeno uz njeno pred očima dvesta ljudi. Jedne večeri zaplesao je čudesan tango. Priljubio se uz nju kao i obično, a ona se izvila unazad.

„Još! Još!”, vikala je publika, uglavnom muškarci, dok su Rodolfove ruke stezale njen vrat.

Klodeta je uvek glumila da pati, da voli Rodolfa i da oseća bol dok se prepušta njegovoj strasti u toku plesa. Ovog puta nije ustala kad se Rodolf odvojio od nje. Niti joj je on pomogao kao obično. Rodolf je zadavio Klodetu stegnuvši joj rukama vrat tako da nije mogla ni da pisne. Napustio je pozornicu i prepustio drugima da odnesu Klodetu.

PRIKOVANA ZA KREKET

Pala je na skijanju u Šamoniju, pre deset godina, za vreme zimskog odmora koji je tamo provodila sa svojim verenikom. Povreda je imala neke veze s njenim leđima. Lekari nisu uspeli ništa da nađu, niko nije video u čemu je problem, ali su nju leđa ipak bolela, govorila je. U stvari, nije bila sigurna da će zadržati svog čoveka ako ne odglumi da je povređena, i to u njegovom prisustvu. Filip je, međutim, bio do ušiju zaljubljen i njena briga je bila izlišna. Ipak, čvrsto privezati Filipa i zauvek obezbediti dokoličarski život – ležanje na leđima, ili kako joj se već prohte – to nije bio mali zgoditak. Bila je to premija. Nema mnogo žena koje su doživotno vezale muškarca uz sebe i stekle solidno izdržavanje, a da mu za uzvrat nisu dale baš ništa, da čak nisu morale ni da se bakću s kuvanjem.

Ponekih dana je ustajala, uglavnom kad bi je naterala dosada. Nekad bi je lepo vreme izvuklo iz kreveta, ali ne uvek. Kad sunca nije bilo, ili kad je pretila kiša, Kristina se osećala užasno i ostajala da leži.

Tad je Filip, njen muž, morao da ide u kupovinu, a zatim i da kuva. Kristinina jedina tema bila je „kako je meni”. Posetiocima i prijateljima serviran je dugačak izveštaj o injekcijama, tabletama, bolovima u leđima zbog kojih je prošle srede provela besanu noć, i o tome kako će sutra, ako je suditi po njenom stanju, verovatno padati kiša.

Međutim, u avgustu se uvek osećala prilično dobro zato što je tada s Filipom odlazila u Kan. Doduše, ne i u prvim danima tog meseca, te je Filip naručivao bolnička kola do Orlija, a zatim i poseban smeštaj u avionu do Nice. U Kanu se osećala dovoljno jakom da svakog dana ode do plaže u 11 pre podne, otpliva nekoliko minuta s naduvanim plastičnim narukvicama i pojede obilan ručak. Ali krajem avgusta, po povratku u Pariz, njeno bi se stanje opet pogoršalo usled svih tih uzbuđenja, jake hrane i opšte fizičke napetosti, i morala je da se vrati u krevet, uprkos svojoj zdravoj boji. Ponekad bi posetiocima otkrivala preplanule noge, uzdisala prisećajući se Kana, a onda bi se ponovo umotavala u čaršave i ćebad. Septembar je zaista najavljivao gadnu

zimu. Filip sad nije mogao da spava s njom – iako je osećao da je, pobogu, zaslužio bolji tretman, jer je radio kao marva da bi isplatio basnoslovne račune za lekare, radiologe i farmaceute. Pred njim je bila još jedna duga zima koju će provesti sam, u zasebnoj sobi.

„Kad samo pomislim da sam za sve ja kriv”, rekao je jednom od svojih prijatelja, „zato što sam je odveo u Šamoni.”

„A kako to da joj je u avgustu uvek dobro?”, odgovorio je ovaj. „Stvarno veruješ da je invalid? Mućni malo glavom, stari družo.”

Filip je počeo da razmišlja zato što su mu i drugi prijatelji govorili to isto. Bile su mu potrebne godine razmišljanja, prošlo je mnogo avgusta u Kanu (na koje je odlazila ušteđevina od prethodnih jedanaest meseci) i mnogo zima prespavanih u „gostinskoj sobi”, i to bez žene koju je voleo i želeo.

Jedanaestog avgusta, u Kanu, Filip je skupio hrabrost. Zaplivaio je iza Kristine s pribadačom u ruci. Zario je iglu u svaku od njenih plastičnih narukvica i u svakoj probušio po jednu rupicu. Nisu odmakli daleko od obale, tek toliko da im je voda bila preko glave. Filip nije bio u naročitoj formi. Ne samo da je gubio kosu, što za plivanje nije važno, već je pustio i stomak, što se možda ne bi dogodilo, pomislio je, da je u protekloj deceniji vodio ljubav s Kristinom. Ipak, uspeo je da je gurne pod vodu, mada je imao izvesnih teškoća da se pri tom održi na površini. Njegovo batrganje, koje je sa obale najzad videlo nekoliko ljudi, ličilo je na pokrete čoveka koji pokušava da spase davljenika. A to je, naravno, i on rekao policiji i svima ostalima. Uprkos dovoljnoj količini sala, koje se inače dobro održava na vodi, Kristina je potonula kao komad olova.

Kristininom smrću Filip nije izgubio ništa osim novca za pogrebne usluge. Ubrzo je izgubio i stomak, i na svoje čuđenje otkrio da živi u blagostanju, umesto da kao nekad dvaput prevrće svaku paricu. Prijatelji su mu čestitali, ali učtivo i zaobilazno.

Nisu baš mogli da kažu „Hvala bogu da si se rešio kučke”, ali su zapravo govorili nešto slično tome. Otprilike šest meseci kasnije sreo je vrlo simpatičnu devojkicu, punu energije, koja je volela da kuva i da s njim ide u krevet. Čak je i kosa ponovo počela da mu raste.

UMETNICA

U vreme kad se Džejn udala izgledalo je da u njoj nema ničeg neobičnog. Bila je punačka, lepuškasta i praktična: mogla je da da veštačko disanje u tren oka, da nekog povrati iz nesvesti ili da zaustavi krvarenje iz nosa. Bila je zubarska pomoćnica i, suočena s krizom ili bolom, hladnokrvna kao svi pripadnici te profesije. Ali Džejn se isticala oduševljenjem za umetnost. Koju umetnost? Svaku. Počela je, u prvoj godini svog bračnog života, sa slikanjem. Time su bile ispunjene sve njene subote, ili veći deo subota, te nije stizala da ode u kupovinu i snabde kuću svim što je potrebno za vikend. To je na sebe preuzeo njen muž Bob. On je snosio i troškove uramljivanja zamrljanih, razlivenih uljanih portreta njihovih prijatelja, a i poziranje je odnosilo dobar deo njegovog slobodnog vremena. Džejn se na kraju pomirila s činjenicom da nije u stanju da pobeđi razlivanje boja i odlučila je da napusti slikarstvo u korist plesa.

Plesanje u crnom trikou nije mnogo popravilo njenu krupnu figuru, ali joj je pojačalo apetit. Nabavljene su posebne cipelice. Učila je balet. Otkrila je ustanovu koja se zvala Škola umetnosti. U tom petospratnom zdanju moglo se učiti sviranje na klaviru, violini i drugim instrumentima, komponovanje, pisanje romana i poezije, vajarstvo, balet i slikarstvo.

„Znaš, Bobe, život se može i mora učiniti lepšim”, govorila je Džejn uz svoj širok osmeh. „I svako je dužan, prema svojim sposobnostima, da uveća lepotu i poeziju sveta.”

U međuvremenu, Bob je bacao dubre i starao se da im ne ponestane krompira. Džejn je u baletu napredovala samo do izvesne tačke, a onda je odlučila da digne ruke od toga i da se posveti pevanju.

„Ja stvarno mislim da je život dovoljno lep ovakav kakav jeste”, odgovarao je Bob. „U svakom slučaju, ja sam prilično srećan.” U pevačkom periodu su ionako tesnu dnevnu sobu dodatno zakrčili pijaninom.

Iz nekog razloga, Džejn je prestala s časovima pevanja i latila se vajanja i izrade drvenih skulptura. To je dnevnu sobu pretvorilo u svinjac. Ugaženi komadići gline i sitno iverje vukli su se po podu jer usisivač nije uvek mogao

da ih pokupi. Uz to, posle napornog radnog dana u zubarskoj ordinaciji i stajanja na nogama uz drvo ili glinu do ponoći, Džejn je bila previše umorna da bi se bavila kućnim poslovima.

Bob je počeo da mrzi Školu umetnosti. Znao je kako izgleda jer je nekoliko puta sačekao Džejn u jedanaest uveče ili u neko slično vreme. (Bio je to opasan kraj za pešake.) Bobu se činilo da su učenici gomila izjalovljenih nada, a učitelji skup mediokriteta. Škola mu je ličila na ludnicu pogrešno usmerenih napora. A koliko je samo domova, dece i muževa sada trpelo zato što njihove domaćice, majke i supruge – školu su uglavnom pohađale žene – nisu stizale da ispune nekoliko najosnovnijih zadataka! Bobu se činilo da u Školi umetnosti nije bilo nadahnuća, već samo želje da se podražavaju oni koji su bili nadahnuti, poput Šopena, Betovena i Baha, i čija su dela učenici nespretno izvodili dok je on na klupi u hodniku čekao svoju ženu. Ljudi su umetnike nazivali ludacima, ali su ovi učenici izgledali nesposobni za tu vrstu ludila. Oni su svakako ličili na ludake, u izvesnom smislu reči, ali nekako na pogrešan način. Kad bi pomislio na to koliko ga je Škola umetnosti lišavala rođene žene, spopadala ga je želja da tu ustanovu digne u vazduh.

Na to nije morao dugo da čeka, premda sam nije ništa preduzeo. Neko je drugi – kasnije se pokazalo da je to bio jedan od učitelja – podmetnuo ispod Škole umetnosti bombu nameštenu da eksplodira u četiri sata po podne. To se dogodilo uoči Nove godine i, uprkos činjenici da je dan bio polupraznični, učenici svih umetnosti marljivo su radili. Policija i neke novine su bili upozoreni da je podmetnuta bomba. Na nevolju, niko je nije pronašao, a mnogi nisu verovali da će eksplodirati. Škola se nalazila u neuglednom, zapuštenom kraju grada, i već je više puta bila izložena zastrašivanjima i pretnjama. Ali ovog puta bomba je eksplodirala, iz dubine podruma, kako se kasnije pokazalo, i bila je to prilično velika bomba.

Bob se zatekao tamo zato što je trebalo da sačeka Džejn u pet po podne. Čuo je priče o bombi, ali nije bio načisto da li u njih treba verovati. Povučeni izvesnom oprežnošću ili predosećajem, ipak je čekao na ulici, preko puta škole, umesto u hodniku.

Jedan klavir je izleteo kroz krov, malo odvojen od učenice koja je još uvek sedela na stolici, prebirajući prstima ni po čemu. Balerina je konačno napravila nekoliko potpunih pirueta u vazduhu, zato što je bila četvrt milje visoko; čak su joj i prsti na nogama bili upereni prema nebu, baš kao što treba. Učenica slikarstva proletela je kroza zid sa uperenom kičicom u ruci, spremna da napravi majstorski potez dok je horizontalno letela ka istinskom zaboravu.

Jedan učitelj, koji je često tražio pribežište u toaletu Škole umetnosti, sad je perjao u blizini neke vodoinstalacione sprave.

Onda je naišla Džejn; letela je kroz vazduh s čekićem u jednoj ruci i dletom u drugoj, sa zanesenim izrazom lica. Da li je bila zapanjena, još udubljena u svoje delo ili naprosto već mrtva? Bob nije bio siguran. Delići su padali na zemlju s blagim, sve tišim čangrljanjem i podizali sivu prašinu. Zatim je nekoliko sekundi vladao muk i za to vreme Bob je stajao nepomično. Onda se okrenuo i pošao kući. Nići će druge Škole umetnosti, pomislio je. Začudo, ta misao mu je prošla kroz glavu pre no što je shvatio da je njegova žena otišla zauvek.

DOMAĆICA IZ SREDNJE KLASE

Pamela Torp smatrala je Pokret za oslobađanje žena jednim od onih protestnih pokreta o kojima novinari rado pišu da bi popunili stranice. Njegove pripadnice tvrde da se bore za „nezavisnost” žena, a Pamela je verovala da žene i tako drže muškarce u šaci. Čemu onda tolika galama?

To pitanje ne bi ni iskrslalo da Pamelina ćerka Barbara nije došla kući u junu, pošto je diplomirala, i rekla majci kako će se u susedstvu održati zbor Pokreta za oslobađanje žena. Barbara ga je organizovala sa svojom dobrom drugaricom iz studentskih dana, Fren, čiju je porodicu Pamela poznavala. Naravno, Pamela je otišla na zbor u lokalnoj crkvi, pre svega da bi se razonodila i čula šta mlada generacija ima da kaže.

Raznobojni baloni i papirni vencu visili su s krovnih greda i okvira obojenih prozora. Pamela je bila iznenađena kad je videla mladu Koni Hejns, majku dvoje male dece, kako propoveda sa žarom preobraćenice.

„Zaposlenim ženama su potrebna *besplatna državna obdaništa*”, vikala je Koni, a njene poslednje reči bile su gotovo zaglušene pljeskom. „A alimentaciju – ozakonjeno pljačkanje bivših muževa – treba ukinuti!”

Ura! Žene su skočile na noge uz pljesak i povike odobravanja.

Državna obdaništa! Pamela je zamislila povorku zaposlenih žena (one se samo zavaravaju da žele da rade) kako odlaze od kuće u osam ujutru, usput negde parkiraju mališane i krajem nedelje donose čekove u kuće u kojima sledeći obrok još nije ni pristavljen. Mnoge su žene podizale ruke i tražile reč, pa je to učinila i Pamela. Imala je štošta da im kaže.

„*Nisu muškarci protiv nas!*”, povikala je jedna žena s klupe. „Žene su te koje nas koče, samoživke, kukavice, koje misle da će nešto izgubiti ako zatraže jednaku platu za isti posao!”

„Moj muž”, počela je Koni koja je neočekivano opet dobila reč i sad je govorila još glasnije, „uskoro će položiti završni ispit iz medicine; zabrinuti smo jer jedva sastavljamo kraj s krajem. Ja moram da sedim kod kuće i čuvam naše dvoje dece. Ako bih se zaposlila, celu platu bih davala za čuvanje dece!”

Zato se zalažem za besplatna državna obdaništa! Nisam lenja, želim da radim!”

Još aplauza i oduševljenih povika.

Onda je ustala Pamela. „Državna obdaništa!” viknula je i sigurno su je čuli, jer je njen glas nadjačao sve druge. „Vi mladi ljudi – meni su četrdeset i dve – ne shvatate da je ženi mesto u kući, da ona stvara dom! Odgajićete generaciju prestupnika kad deca koja su odrasla po obdaništima...”

Pamelu su na tren učitali povici opšteg protesta.

„To nije dokazano!”, cicala je jedna devojka.

„Da nisi i protiv ukidanja alimentacije?”, upitao je neko drugi. Bila je to njena kći Barbara.

Lica su se stopila u veliku mrlju. Pamela je uspevala da prepozna neka od njih, lica dugogodišnjih susetki, ali ih u izvesnom smislu i nije poznavala u njihovim novim ulogama napadača, neprijatelja. „Što se tiče alimentacije”, nastavila je, i dalje na nogama, „muž je *dužan* da izdržava porodicu, zar ne?” „Čak i kad ga žena napusti?”, upitao je neko. „Znate li da neke žene ne odgovaraju čak ni za ubistvo, i to sve žene iznosi na rđav glas!”

„Svaki razvod treba posmatrati kao *poseban* slučaj!”, izvikivao je novi glas.

„Žene će postati žrtve!”, uzvratila je Pamela paljbu. „Neko je rekao da bi ukidanje alimentacije samo ohrabrilо kazanove, i to je živa istina! To znači zavrnuti ženama slavinu!”

Raspomamljenost! Ulje je bilo dosuto na vatru. Možda taj izraz – zavrnuti slavinu – nije bio najsrećnije izabran; u svakom slučaju, čitava pastva, ili rulja, podigla se na noge.

Pamelin adrenalin je bio na visini situacije. Nešto je u njoj zazvonilo na uzbunu, jer se vazduh odjednom ispunio napetošću i netrpeljivošću. Bar nije bila sama: najmanje četiri žene, sve susetke i sve sredovečne, bile su na njenoj strani, i Pamela je videla kako se vojske okupljaju u grupe ili čvorove. Glasovi su se pojačali. Poletele su crkvene pesmarice.

Tras!

„Reakcionarke!”

„...rušiteljke domova!”

„Sigurno ste i protiv abortusa!”

Jedno jaje je pogodilo Pamelu između očiju. Obrisala je lice papirnom maramicom. Odakle je došlo jaje? Naravno, mnoge žene su nosile kese s kupljenim namirnicama.

Paradajzi su se kretali lučnim putanjama kroz vazduh, poput crvenih bombi. Jabuke takođe. Graja je ličila na glasno kokodakanje kokošaka ili kakve druge

živine koju je nešto uznemirilo u zatvorenom prostoru. Linija razdvajanja nije bila jasno ocrтана. Grupe su se borile na malom rastojanju.

Bup! To je konzerva nečega udarila jednu ženu u glavu u znak odmazde za – kako je tvrdila agresorka – teži napad. Sada su u igru uvedeni i kišobrani, najmanje tri ili četiri.

„Slušajte šta vam *govorim!*”

„*Kučko!*”

„Prestanite s *tučom!*”

„Sedite, svi sedite! Gde je predsedavajuća?”

Neke žene su odlazile, videla je Pamela, probijajući se prema izlazu. A onda je s čuđenjem ustanovila da u rukama drži tvrdi stoličicu na sklapanje i sprema se da je zavitla. Koliko ih je već bacila? Ispustila je stoličicu (na sopstvena stopala) i sagnula se u pravi čas da izbegne glavicu kupusa.

Pameli je došla glave velika konzerva kivanog pasulja koja ju je pogodila pravo u desnu slepoočnicu. Umrla je za nekoliko sekundi, a vinovnik nikad nije otkriven.

OPUNOMOĆENA KURVA ILI SUPRUGA

Sara je to uvek radila kao amaterka, a u dvadesetoj se udala i tako stekla punomoć. Da stvar bude još bolja, venčanje je obavljeno u crkvi, pred očima porodice, prijatelja i suseda, možda čak i Boga u svojstvu svedoka, jer je on sigurno bio pozvan. Nevesta je bila u belom, iako bi teško prošla kao devica, pošto je pre dva meseca zatrudnela, i to ne s čovekom za koga se udavala, a koji se zvao Silvester. Sad je mogla da postane profesionalka pod zaštitom zakona, uz odobravanje društva, blagoslov sveštenstva i zajamčenu finansijsku podršku muža.

Nije gubila vreme. Prvi je bio na redu čitač plinomera, tek da se malo zagreje, a onda perač prozora, čiji je posao iziskivao različit broj sati, zavisno od toga šta je ona rekla Silvesteru o stanju njihovih prozora. Silvester je nekad morao da plati osmočasovni radni dan i još koji prekovremeni sat. Ponekad bi perač prozora već bio tu kad je Silvester odlazio na posao, a bio je tu i uveče, kad bi se vratio. Ali to je bila sitna riba i Sara je brzo uznapredovala do porodičnog advokata, što je bilo zgodno jer on više nije naplaćivao usluge za porodicu Silvestera Dilona, koja se u međuvremenu uvećala za jednog člana.

Silvester je bio ponosan na bebu, sina Edmunda, i zarumeneo bi se od zadovoljstva kad bi mu prijatelji rekli da dete liči na njega. Prijatelji nisu lagali, samo su govorili ono što su mislili da treba reći, i što bi rekli svakom ocu. Po Edmundovom rođenju, Sara je obustavila seksualne odnose sa Silvesterom (a ni ranije nije preterivala u darežljivosti), pod izgovorom „Jedno je dovoljno, zar ne?” Znala je da kaže i „Umorna sam”, ili „Pretoplo je”. U stvari, jadni Silvester bio je dobar samo zbog svog novca – nije bio bogat ali je bio imućan – i zato što je bio pametan taman koliko treba, pogodan za prikazivanje u društvu, nedovoljno nasilan da bi pravio probleme. Dakle, bio je otprilike sve ono što je Sara od njega očekivala. Imala je mutnu predstavu o tome da joj je potreban zaštitnik i pratilac. Na neki način, *gđa* u dnu pisama davalo joj je dostojanstvo i ozbiljnost.

Uživala je tri ili četiri godine provodeći se s advokatom, a onda s

porodičnim lekarom, i zatim s nekolicinom odmetnutih muževa iz njihovog društvenog kruga. Ne treba zaboraviti ni česte bahanalije s Edmundovim ocem. Muškarci su dolazili u kuću uglavnom tokom popodneva, od ponedeljka do petka. Sara je bila vrlo oprezna i insistirala je – pošto se njihov ulaz mogao videti iz nekoliko susednih kuća – da njeni ljubavnici telefoniraju iz neke govornice u blizini, kako bi mogla da ih obavesti da je put slobodan i da mogu da se ušunjaju. Najsigurnije vreme je bilo oko pola dva po podne, jer je tada većina suseda obedovala. Konačno, Sarina postelja i trpeza su bile u pitanju, a Silvester je bio uznemiren, mada još ništa nije podozrevao.

U četvrtoj godini braka, Silvester je napravio malu scenu. Njegova udvaranja sekretarici i devojci koja je radila za tezgom u prodavnici kancelarijskog pribora bila su ljubazno, ali kategorično odbijena, i ego mu se prilično izduvao.

„Zar ne bismo mogli ponovo da pokušamo?“, ponavljao je uporno.

Sara je krenula u protivnapad kao tuce bataljona čiji su topovi godinama opremani za paljbu. Svako bi pomislio da je ona ta koja trpi nepravdu. „Zar ti nisam stvorila divan dom? Zar nisam dobra domaćica, *najbolja*, ako je verovati našim prijateljima, nije li tako? Jesam li ikad zapostavila Edmunda? Je li se ikad dogodilo da te po povratku s posla ne sačeka topla večera?“

Voleo bih da ponekad zaboraviš na toplu večeru i da misliš o nečem drugom, hteo je da kaže Silvester, ali je bio suviše dobro vaspitan da bi to i prevalio preko usana.

„Uz sve to, ja imam i ukusa“, dodala je Sara kao završni volej. „Naš nameštaj nije samo dobar, već se i besprekorno održava. Zaista ne znam šta još očekuješ od mene.“ Nameštaj je bio tako uglancan da je kuća ličila na muzej. Silvester se često osećao neprijatno zato što prlja pepeljare. On bi voleo manje reda i više topline. Ali, kako je mogao to da joj kaže?

„Sada dođi da nešto pojedesh“, rekla je Sara mekšim glasom, pružila ruku i dodimula ga, što se odavno nije dogodilo. Kroz glavu joj je upravo proletela jedna misao, jedna zanimljiva ideja.

Silvester je zahvalno prihvatio njenu ruku i osmehnuo se. Sipao je dvaput od svega što mu je ponudila. Večera je, kao i obično, bila dobra, zato što je Sara bila izvrsna i pedantna kuvarica. Silvester se ponadao srećnom završetku dana, ali se u tome prevario.

Sara je naumila da ubije Silvestera dobrom hranom, izvesnom vrstom ljubaznosti, supružanskom *dužnošću*. Odlučila je da kuva još veće količine još hranljivijih jela. Silvester je već bio pustio stomak, lekar ga je upozorio na

prejedanje, nedostatak fizičke aktivnosti i sve te budalaštine, ali je Sara bila upućena u kontrolu telesne težine. Ona je znala da je važno šta jedeš, a ne koliko vežbaš. A Silvester je voleo da jede. Sara je osećala da je pozornica spremna i da nema šta da izgubi.

Počela je da koristi teže masnoće, guščiju mast, maslinovo ulje, da priprema testeninu sa sirom, da nanosi više putera na hleb za sendviče i da podstiče pijenje mleka kao bogatog izvora kalcijuma za Silvesterovu sve proređeniju kosu. Tokom naredna tri meseca dobio je desetak kilograma. Krojač je prvo morao da mu popusti odela a onda i da sašije nova.

„Tenis, dragi”, govorila je Sara brižno. „Tebi je potrebno više fizičke aktivnosti.” Nadala se da će dobiti srčani napad. Sada je njegova težina iznosila skoro devedeset kilograma, a Silvester nije bio visok. Već je teško disao pri najmanjem naporu.

Tenis, međutim, nije obavio stvar. Da li zato što je bio dovoljno mudar ili dovoljno težak, tek Silvester je samo stajao i čekao da lopta dođe do njega, a ako se to ne bi dogodilo, nije jurio da je stigne. Zato je jedne tople subote, kad ga je kao i obično dopratila na teren, Sara odglumila nesvesticu. Jedva čujnim glasom zamolila ga je da je odmah odnese do kola i odvede kući. Silvester je dahtao i posrtao pod teretom pošto ni Sara nije bila laka. Njen plan su, međutim, pokvarila dva mladića – dotrčali su iz kluba da pomognu i s lakoćom su utovarili Saru u Silvesterov „jaguar”.

Kod kuće, iza zaključanih vrata, Sari je ponovo pozlilo; promrmljala je tihim ali paničnim glasom da mora hitno u krevet. Bio je to njihov krevet, bračni, a do sobe su vodila dva niza stepenica. Silvester je uzeo Saru u naručje, pomislivši kako ne predstavlja romantičan prizor dok s mukom, sitnim i teturavim koracima, nosi svoju ljubljenu ka krevetu. Na kraju je morao da je prebaci preko ramena, pa čak i tako je doslovno pao na nos kad je stigao do kraja stepeništa. Teško sopćući, iskobeljao se ispod njenog opuštenog tela, i ponovo pokušao, ovoga puta prosto vukući je preko hodnika zastrtog tepihom. Bio je u iskušenju da je ostavi da tu leži dok on ne povрати dah (nije se pomerala), ali mogao je predvideti njene prekore ako bi se probudila u sledećih nekoliko sekundi i videla da je hladnokrvno ostavljena na podu.

Silvester je ponovo prionuo na zadatak, ulažući u njega svu snagu svoje volje, jer fizičke snage izvesno više nije imao. Noge su ga bolele, leđa ubijala, i bio je zapanjen kad je uspešno spustio svoj teret (gotovo sedamdeset kilograma) na bračni ležaj. „Uuuuh!, izustio je i zateturao se unazad, s namerom da se sruči u fotelju, ali fotelja je imala točkiće i izmakla se desetak

santimetara, te je pao na pod tako da se kuća zatresla. Strašan bol mu je presekao grudni koš. Pritisnuo je grudi pesnicom i u agoniji otkrio zube.

Sara ga je posmatrala. Ležala je na krevetu. Nije mrdnula prstom. Čekala je i čekala. Gotovo je zaspala. Silvester je ječao i dozivao u pomoć. Kakva sreća, pomislila je Sara, što je dadilja izvela Edmunda u šetnju. Posle petnaestak minuta, Silvester se umirio. Sara je konačno pala u dubok san. Kad je ustala, ustanovila je da je Silvester sasvim mrtav i već prilično hladan. Onda je telefonirala porodičnom lekaru.

Sve je prošlo dobro po Saru. Ljudi su govorili kako su samo nekoliko nedelja ranije bili zapanjeni Silvesterovim odličnim izgledom, rumenim obrazima i ostalim. Sara je dobila pozamašnu svotu od osiguravajućeg zavoda, a uz to i udovičku penziju i izraze saučešća od ljudi koji su je uveravali da je Silvesteru pružila sve najbolje, podarila mu divan dom i sina, ukratko, sva mu se posvetila i učinila njegov nešto kraći život onoliko srećnim koliko ljudski život uopšte to može biti. Niko nije rekao „Savršenog li zločina!”, što je bilo Sarino lično mišljenje. Sad je mogla slatko da se nasmeje u sebi. Mogla je da postane Vesela Udovica. Iznudjujući male usluge od svojih ljubavnika – uzgred, naravno – moći će lagodno da živi, čak i udobnije nego za Silvesterova života. A moći će da zadrži i *gđa* u svom potpisu.

ODGAJIVAČICA

Brak je za Elejn značio decu. Značio je on, naravno, i štošta drugo, na primer, stvoriti dom, postati mužu moralna podrška i vesela saputnica, sve to zajedno. Ali pre svega decu, to je ono zbog čega brak postoji, njegova svrha i smisao.

Kad se udala za Dagleasa, Elejn se dala na posao da postane biće iz njegove mašte, i za četiri meseca prilično je uznapredovala. Njihov dom je iskrio čistoćom i ljupkošću, prijatelji su rado navraćali i Dagleas je dobio malo unapređenje u svojoj firmi, *Athens Insurance Inc.* Nedostajala je samo jedna stvar: Elejn još nije bila trudna. Poseta lekaru je pokazala da ništa ozbiljno nije posredi, nešto je bilo malo pomereno u stranu, ali posle tri meseca ona još nije zanela. Da to nije Dagleasova krivica? Sa izvesnim otporom i snebivanjem, Dagleas je posetio lekara, koji ga je proglasio sposobnim. U čemu je onda stvar? Napravljeni su precizniji testovi i pokazalo se da je oplodeno jajašce (u najmanju ruku, jedno jajašce je bilo oplodeno) putovalo naviše a ne naniže, opirući se sili teže, i umesto da se negde razvije, prosto bi nestalo.

„Trebalo bi da ustane iz kreveta i dubi na glavi!”, rekao je dežurni šaljivdžija u Dagleasovoj kancelariji, posle nekoliko pića u pauzi za ručak.

Dagleas se učtivo zakikotao. Ali možda je u tome bilo istine? Zar lekar nije rekao nešto što bi se moglo tako protumačiti? Te večeri Dagleas je predložio svojoj supruzi da dubi na glavi.

Oko ponoći, Elejn je iskočila iz kreveta i sa stopalima oslonjenim o zid odstajala na glavi. Lice joj je dobilo jarkocrvenu boju. Dagleas se zabrinuo, ali je Elejn je bila nemilosrdna prema sebi poput Spartanke; tek pošto je izdržala gotovo deset minuta srušila se u ružičastu gomilu na podu.

Tako se rodio Edvard, njihovo prvo dete. Edvard je probio led, i nešto manje od godinu dana posle njega stigli su blizanci, dve devojčice. Roditelji mladog para bili su oduševljeni. Radovali su se jednako kao i onda kad su sami postali roditelji i dostojno su proslavili srećan događaj. Dagleas i Elejn su bili jedinci, i sad su svi odahnuli jer se njihove loze neće ugasiti. Elejn više nije morala da dubi na glavi. Deset meseci kasnije, rodio se i drugi sin, Piter, a za

njim su došli Filip i Madlen.

Sad je u kući bilo šestoro sitne dece. Elejn i Daglas su morali da se presele u malo veći stan, s jednom sobom više. Učinili su to na brzinu, ne shvativši da je njihov stanodavac prilično nesklon deci (slagali su ga da ih imaju četvoro), naročito onoj najmlađoj, koja se noću bude i plaču. Posle šest meseci, kad je postalo očigledno da je na putu još jedna prinova, zamoljeni su da se isele. Daglas je sad već morao da steže kaiš. Srećom, njegovi roditelji su pritekli u pomoć s dve hiljade dolara, a njeni s još tri. Tako je unapred položen gotovinski deo za kuću udaljenu od Daglasove kancelarije tek četvrt sata vožnje.

„Divno je što imamo kuću, draga”, rekao je Daglas. „Ali se bojim da ćemo morati da štedimo za otplatu. Mislim da bar neko vreme moramo da pazimo. Na kraju krajeva, sedmoro...” U međuvremenu je stigao mali Tomas.

Elejn je već ranije rekla da će planiranje porodice biti njena, a ne njegova briga. „Znam, Daglase. U pravu si.” Avaj, jednog tmurnog zimskog dana, Elejn je saopštila da je ponovo u drugom stanju. „Zaista ne razumem. I sam znaš da uzimam pilulu.”

Daglas je to, naravno, znao. Nekoliko trenutaka nije mogao da dođe do reči. Ko će sve to prehraniti? On je već primetio da je Elejn trudna, ali se ponadao da mu se to samo priviđa zato što su u strahu velike oči. Njihovi roditelji su već prilagali za rođendane poklone od pedeset i sto dolara – a kako ih je bilo devetoro, rođendani su u njihovoj porodici nailazili prilično često – i Daglas je znao da ne mogu dati ništa povrh toga. Neverovatno je koliko koštaju samo cipele za sedam mališana.

Ipak, kad je video blažen, zadovoljan osmeh na njenom licu dok je ležala poduprta jastucima u bolnici, s dečakom na jednoj i devojčicom na drugoj mišici, Daglas je shvatio da ne žali zbog tih prinova, koje su broj dece uvećale na devet.

Međutim, oni su bili u braku jedva nešto više od sedam godina. Ako se tako nastavi ...

Jedna žena iz njihovog društvenog kruga primetila je na zabavi, „O, Elejn zatrudni svaki put kad je Daglas *pogleda!*”

Kompliment njegovoj muževnosti, sadržan u toj primedbi, nije oraspoložio Daglasa.

„Onda bi trebalo da ugase svetla kad vode ljubav”, primetio je šaljivdžija s posla. „Ha-ha-ha! Naravno, jedini razlog je to što Daglas *gleda* Elejn!”

„Večeras je nemoj pogledati ni krajičkom oka, Dag!”, doviknuo je neko i

usledila je bura smeha.

Elejn se ljupko osmehivala. Pretpostavljala je, ne, pouzdano je znala da joj žene zavide. Žene koje su imale samo jedno dete, ili čak ni jedno, bile su u Elejninim očima obične vreće pasulja. Vreće zbrčkanog starog pasulja.

S Daglasovog stanovišta, stvari su išle s rdavog na gore. *Zaista* je prošao period od čitavih šest meseci dok je Elejn uzimala pilulu i nije ostajala u drugom stanju, a onda je odjednom opet bila trudna.

„Ne razumem”, rekla je Daglasu, pa i svom lekaru. Stvarno nije razumela, zato što je zaboravila da je zaboravila da se seti pilule – pojava s kojom se njen lekar već i ranije sretao.

Međutim, ništa nije rekao. Usne su mu ostale etički zapečaćene.

Kao za osvetu što je Elejn neko vreme odsustvovala iz plodnosti, što je pokušala da stavi poklopac na prirodin rog izobilja, priroda je na nju sručila petorke. Daglas nije bio u stanju ni da pride bolnici i ostao je u krevetu četrdeset osam sati. Onda mu je sinulo: pozvaće neke novine i zatražiće honorar za intervju i fotografije petorki, ma koliko to bilo strano njegovoj prirodi. Ali novine nisu zagrizle. Danas mnogi imaju petorke, rekli su. Šestorke bi možda bile zanimljive, ali ne petorke. Mogu doći da slikaju bebe, ali im ne pada na pamet da plate. Fotograf je samo doneo literaturu iz različitih udruženja za planiranje porodice i nekoliko otvoreno uvredljivih pisama od građana koji su Daglasu i Elejn poručivali da je njihov doprinos zagađivanju planete nedopustivo veliki. U novinama je, naime, bilo pomenuto da su izrodili četrnaestoro dece za jedva osam godina braka.

Pošto pilula, po svemu sudeći, nije bila dobro rešenje, Daglas je predložio da on nešto preduzme. Elejn nije htela ni da čuje.

„Šta ti pada na pamet, više nam neće biti isto!”, povikala je.

„Draga, sve će biti kao i pre. Jedino...”

Prekinula ga je. Taj razgovor ih nikud nije odveo. Ponovo su morali da se presele. Kuća je bila dovoljno velika za dvoje odraslih i četrnaestoro dece, ali su dodatni troškovi za petorke onemogućili otplatu kredita. Tako su se Daglas i Elejn i Edvard, Suzan i Sara, Piter, Tomas, Filip i Madlen, blizanci Ursula i Pol i petorke, Lujza, Pamela, Helen, Samanta i Bridžit, preselili u stambenu zgradu – pri čemu je stambena zgrada zvanični naziv za svaku kuću u kojoj živi više od dve porodice, ali u običnom govoru označava ruševinu, što je u ovom slučaju bio tačan opis. Sad su bili okruženi porodicama koje su imale gotovo isto toliko dece koliko i oni. Daglas je ponekad donosio papire iz kancelarije da radi kod kuće. Stavljao je vatu u uši i strahovao da će poludeti. „Nema

opasnosti da ću da poludim, ako *mislim* da ću poludeti”, tešio se i bodrio. Najzad, Elejn je opet uzimala pilulu.

Ali je ponovo ostala trudna. Sad već ni roditelji plodnog para nisu bili oduševljeni. Mnogobrojne prinove su očigledno snizile životni standard njihove dece, a to je bilo poslednje što su želeli. U Daglasu su tinjali bes protiv sudbine i očajnička nada da će se nešto dogoditi, nešto nepoznato i možda natprirodno, dok je posmatrao kako se Elejn iz dana u dan zaokrugljuje. Možda su opet petorke? Možda šestorke? Stravična pomisao. Šta je s pilulom? Da nije Elejn izuzeta iz zakona hemije? Daglas je prevrtao po glavi dvosmislene reči njenog lekara. Bile su tako neodređene da je zaboravio čak i njihov opšti smisao. A ko bi mogao i da misli u ovoj gunguli? Patuljci utukani u pelene udarali su po majušnim ksilofonima i duvali u mnoštvo raznovrsnih truba i pištaljki. Edvard i Piter su se bučno otimali oko konjića za ljuljanje. Sve devojčice su neprestano kmečale ne bi li privukle majčinu pažnju i pridobile je za svoju stvar. Filip je bio sklon stomačnim grčevima. Petorkama su istovremeno nicali zubići.

Ovog puta su bile trojke. Neverovatno! U tri sobe njihovog stana sad nije bilo ničeg osim kolevki i po jednog kreveta u kojem je spavalo najmanje dvoje dece. Da nisu svi tako blizu po uzrastu, mislio je Daglas, možda bi bilo podnošljivo, ali većina je i dalje puzala po podu i kad bi čovek otvorio vrata stana pomislio bi da je greškom zabasao u jaslice. Ali ne, svih sedamnaestoro su bili njegovo delo. Nove trojke su se njihale u dupku koji je visio s plafona, pošto na podu za njih nikako nije bilo mesta. Hranjene su i presvlačene kroz rešetke na dupku, što je Daglasa podsećalo na zoološki vrt.

Vikendi su bili pakao. Prijatelji ih više nisu posećivali. Ko bi mogao da im zameri? Elejn je neprestano upozoravala goste da budu vrlo tihi, ali bi nešto uvek probudilo nekog od najmlađih pre devet sati, a onda bi svi stali da urlaju, čak i sedmogodišnjaci i osmogodišnjaci, koji su hteli da se pridruže odraslima. Tako se njihov društveni život sveo na nulu, što je uostalom bilo dobro jer nisu imali para da priređuju sedeljke.

„Ali ja se zaista osećam ispunjenom, dragi”, rekla je Elejn i položila svoju spokojnu ruku na Daglasovo čelo dok je on jednog nedeljnog popodneva sedeo udubljen u papire.

Preznojavajući se od nervoze, Daglas je radio u malom kutku prostorije koju su nazivali dnevnom sobom. Elejn je bila poluodevena, što je sad bilo njeno uobičajeno stanje, jer bi je neko od dece uvek prekinulo u oblačenju, a pored toga još je došla poslednje prinove. U Daglasu je odjednom nešto

kvrenulo. Ustao je i požurio do najbliže govornice. On i Elejn nisu imali telefon, a morali su da prodaju i kola.

Pozvao je kliniku i raspitao se o vazektomiji. Rekli su mu da ga mogu staviti na listu čekanja, što znači da bi došao na red za četiri meseca, ako želi besplatnu intervenciju. Daglas je odgovorio potvrdno i dao svoje ime. U međuvremenu, uzdržavanje je bilo zapovest dana. To mu nije teško padalo. Blagi bože! Sedamnaestoro! Daglas je u kancelariji pognuo glavu. Čak i šale su presušile. Osećao je da ga ljudi sažaljevaju i da pred njim izbegavaju razgovore o deci. Jedino je Elejn bila blažena. Činilo se da ona živi u nekom drugom svetu. Čak je počela i da tepa kao dete. Daglas je brojao dane do operacije. Elejn neće ništa znati, sve će obaviti u tajnosti. Nedelju dana pre zakazanog vremena pozvao je kliniku da potvrdi termin. Međutim, rekli su mu da će morati da čeka još tri meseca, pošto je osoba koja mu je zakazala nešto previdela.

Daglas je tresnuo slušalicu. Uzdržavanje mu nije predstavljalo teškoću, već prokleta sudbina, činjenica da se sve odlaže za još tri meseca. Mučio ga je suludi strah da će Elejn ponovo zatrudneti sama od sebe.

Tek što je ušao u stan, pogled mu je pao na malu Ursulu: ona se gegala u plastičnim gaćicama vredno gurajući kolica u kojima je sedela njena sićušna kopija.

„Pogledaj samo!”, zaurloao je Daglas. „Materinski nagon, a još nije ni prohodala!” Istrgao je lutku iz kolica i zavitlao je kroz prozor.

„Dag! Šta ti je, pobogu?”, Elejn je pojurila prema njemu s jednom razgolićenom dojkom oko koje se mali Čarls obavio čvrsto kao zmija.

Daglas je snažnim udarcem noge probio kolevku, a onda je dograbio konjića za ljuljanje i smrskao ga o zid. Šutnuo je lutkinu kuću uvis, a kad je pala zgazio je i smrskao.

„Ma-aaa-ma-maa!”

„Ta-taaa!”

„Uu-uuu!”

„Bu-uuu-hu-uuu!”, iz pola tuceta grla.

Kuća se orila od vriske bar petnaestoro dece i Elejn pride. Igračke su bile Daglasova meta. Lopte svih veličina letele su kroz prozorska okna, a pratili su ih plastične trube i mali klaviri, automobilčići i telefoni. Za njima su krenuli plišani medvedi, zvečke, puške, gumeni mačevi i tubice za gađanje, koturovi za zube i slagalice. Stisnuo je dve bočice i zasmejao se s ludačkom razdraganošću kad je mleko šiknulo iz gumenih bradavica. Elejn ga je neko vreme zapanjeno

posmatrala, a onda joj se na licu pojavio izraz užasa. Nagnula se kroz razbijen prozor i stala da vrišti.

Daglasa su jedva otrgli od kompleta „Graditelj”, po kojem je udarao teškim postoljem klovna. Bolničar ga je oborio na pod jednim udarcem u potiljak. Kad se osvestio, video je da se nalazi u tapaciranoj ćeliji. Zatražio je vazektomiju. Umesto toga, dobio je injekciju za smirenje. Tek što se probudio, ponovo je zaurlao da mu urade vazektomiju. Udovoljeno mu je istog dana.

Odmah se osetio bolje, mirnije. Ipak je bio dovoljno priseban da shvati da ga je razum, da tako kažemo, „napustio”. Znao je da ne želi da se vrati na posao, da ne želi ništa da radi. Nije želeo da vidi nikoga od starih prijatelja, osećao je, uostalom, da ih je sve izgubio. Nije naročito želeo da nastavi da živi. Kao kroz maglu, sećao se da je bio predmet šala zato što je napravio sedamnaestoro dece za daleko manje godina. Ili devetnaestoro? Ili dvadeset osmoro? Izgubio je račun.

Elejn mu je došla u posetu. Da nije opet bila u drugom stanju? Ne, nemoguće. Samo mu se pričinjavalu, zato što je navikao da je gleda trudnu. Izgledala mu je nekako daleka. Ona je ispunjena, prisetio se Daglas.

„Ponovo dubi na glavi. Obrni stvari”, rekao je Daglas s budalastim smeškom.

„Beznadežno lud”, rekla je Elejn bolničaru i mirno se udaljila.

POKRETNI KREVETSKI OBJEKT

Ima mnogo devojaka kao što je Mildred, beskućnih, a ipak nikad bez krova nad glavom. A taj krov je najčešće tavanica hotelske sobe, ponekad i momačkog stana, kabine na jahti kad im se posreći, šatora ili prikolice. Takve devojke su krevetski objekti, nešto što čovek pribavi kao termofor, malu putnu peglu, električni glancač cipela, ma koji sitan životni luksuz. Prednost je ako umeju ponešto i da skuvaju, ali izvesno ne moraju da govore, ni na jednom jeziku. Pored toga, one su uzajamno razmenljive, poput konvertibilne valute ili međunarodnih kartica za poštanske usluge.

Mildred je smatrala da to nije rđav život, i da se neko setio da je upita odgovorila bi na svoj ozbiljan način: „Zaista je *zanimljivo*.” Mildred se nikad nije smejala a osmehivala se samo onda kad je mislila da treba pokazati učtivost. Bila je visoka 174 centimetra, bezmalo plavuša, prilično vitka, s prijatnim praznim licem i krupnim plavim očima koje je držala široko otvorene. Više se šunjala no što je hodala, uzdignutih ramena, malo isturenih bokova – negde je pročitala da tako hodaju najbolje manekenke. To joj je davalo opušten, miroljubiv izgled. Dok se kretala izgledala je kao da hoda u snu. U krevetu je bila nešto živahnija, i taj podatak je putovao od usta do usta ili se, među muškarcima koji nisu govorili istim jezikom, prenosio namigivanjem i diskretnim osmesima. Mildred je znala svoj posao i mora joj se odati priznanje da ga nije otaljavala.

Batrgala se u školi do četrnaeste godine, a onda su svi, uključujući i njene roditelje, ocenili da je besmisleno da nastavi. Rano će se udati, mislili su roditelji. Umesto toga, Mildred je pobešla od kuće, ili tačnije pokupio ju je jedan prodavac kola tek što je napunila petnaestu. Po njegovim uputstvima pisala je umirujuća pisma kući, u kojima je govorila o svom poslu kelnerice u obližnjem gradu i o stanu koji deli s dve devojke.

Do svoje osamnaeste godine Mildred je već bila na Kapriju, u Meksiko Sitiju, Parizu, čak i u Japanu, a više puta u Brazilu, gde bi je se muškarci obično ratosiljali, jer su često bežali od nečega. Ona je bila druga nagrada

jednom novopečenom američkom predsedniku u noći kad je pobedio na izborima. U Londonu je bila iznajmljena nekom šeiku na dva dana; on joj je poklonio prilično nastran zlatni pehar koji je Mildred ubrzo izgubila – nije joj se svidao, ali je vredeo pravo bogatstvo i često je o tom gubitku mislila sa žaljenjem. Kad bi poželela da promeni muškarca, samo bi posetila neki luksuzan bar u Riju ili bilo gde, i pokupila drugog, koji nije imao ništa protiv da je dopiše na svoju listu rashoda, te bi se vratila u Ameriku ili Nemačku ili Švedsku. Bilo joj je sasvim svejedno u kojoj zemlji boravi.

Jednom je zaboravljena za stolom u restoranu, kao što se zaboravlja upaljač. Mildred je odmah primetila, ali Herbu je trebalo oko pola sata. Čak se malo i zabrinula, iako nije bila sklona da bilo šta suviše prima k srcu. Okrenula se ka muškarcu koji je sedeo do nje – bio je to poslovni ručak, četiri muškarca, četiri devojke – i rekla, „Mislila sam da je Herb otišao samo do toaleta ...”

„Šta kažeš?” Krupan čovek do nje bio je Amerikanac. „Ma, vratiće se on. Znaš, danas smo raspravljali o nekom nezgodnom poslu, pa je malo uznemiren.” Amerikančev osmeh bio je pun razumevanja. Do njega je sedela njegova devojka, koju je pokupio prošle noći. Devojke su otvarale usta samo kad su u njih ubacivale zalogaj.

Herb se vratio po Mildred i onda su otišli u hotelsku sobu, Herb krajnje potišten zato što su mu poslovi loše stajali. Njeni zagrljaji tog popodneva nisu uspeali ni da mu povrata raspoloženje ni da mu osnaže ranjeni ego, i te je večeri Mildred bila razmenjena. Novi zaštitnik zvao se Stenli, oko trideset pet godina star, debeljko, nalik na Herba. Razmena se odigrala u vreme koktela, dok je Mildred pijuckala na slamčicu svoj omiljeni „aleksandar”. Herb je dobio Stenlijevu devojku, priglupu plavušu s veštačkim kovrdžama. I plava boja njene kose bila je veštački proizvod, doduše veoma kvalitetan, primetila je Mildred, pošto se razumevala u šminku i frizure. Mildred se nakratko vratila u hotel da spakuje svoj kofer, a onda je veče i noć provela sa Stenlijem. On joj se gotovo nije ni obraćao, ali se često osmehivao i mnogo telefonirao. Bilo je to u Demojnu.

Sa Stenlijem se Mildred vratila u Čikago, gde je on imao stančić, a imao je negde i kuću, i u njoj ženu, tako joj je rekao. Mildred se nije zabrinula zbog žene. Samo je jednom imala posla s goropadnom suprugom koja je banula u stan. Mildred je potegla nožekanju i žena je pobešla. Žene su obično u prvom trenutku izgledale zblanute, a onda bi se podrugljivo iskezile i otišle, očigledno s namerom da se iskale na muževima. Stenli je bio odsutan po čitav dan i davao joj je malo novca, što nije bilo naročito zabavno. Želela je da ga se

otarasi prvom prilikom, čim to bude u njenoj moći. Jednom je otvorila račun u banci, ali je izgubila čekovnu karticu i zaboravila ime grada u kojem se banka nalazila.

Ali pre no što je uspela da smisli zgodan način da se otarasi Stenlija, Mildred je bila predata u druge ruke. Bio je to šok. Ekonomista bi svakako izvukao određen zaključak o robi koje se u takvoj žurbi svi oslobađaju, a to isto je učinila i Mildred. Shvatila je da je Stenli zaradio ustupajući je čoveku po imenu Luis, ali ipak ...

Imala je samo dvadeset i tri godine. Međutim, Mildred je znala da je to opasno doba, i da bi joj bilo bolje da ubuduće pažljivo vuče poteze. Osamnaest je vrhunac, a ona je sada imala pet više, i šta je mogla da pokaže? Dijamantsku narukvicu koju su muškarci pohlepno merkali, i koju je dvaput morala da vadi iz zalagaonice uz pomoć nekih novih vucibatina. Bundu od lasice – ista priča. Kofers s nekoliko lepih haljina. Šta je želela? Pa, želela je da nastavi kao do tada, ali da se malo i obezbedi. Šta bi uradila kad bi stvarno bila priterana uza zid? Na primer, ako bi je neko šutnuo, ne čak ni predao drugome, i ako čak ni u baru ne bi uspela da pokupi ništa više od provoda za jednu noć? Doduše, imala je neke adrese bivših prijatelja, i uvek je mogla da im napiše pisamce i pripreti da će ih staviti u memoare, uz eventualnu napomenu da je već našla izdavača koji će joj dobro platiti. Ali, Mildred se raspitala kod dvadesetpetogodišnjih i starijih devojaka koje su pretile memoarima u želji da obezbede doživotnu penziju i čula je samo za jednu kojoj je to upalilo. Mnogo češće se događa, rekle su joj devojke, da se tip samo nasmeje u slušalicu, ili da kaže „Samo napred, mala, pero u ruke”, nego da ponudi novac.

Preostalo joj je da izvuče sve što može tokom nekoliko dana koje je provela s debelim starim Luisom. On je imao lepu tigrastu mačku koju je Mildred zavolela, ali njegov sumorni stan sastojao se od jedne sobe i čajne kuhinje, što je bilo krajnje neugodno. Luis je bio dobroćudan, ali ne i lake ruke. Mildred je mrzela i to što je morala da se krije kad bi izlazili na večeru (ne naročito često, zato što je Luis od nje očekivao da kuva, pa čak i da malo počisti i pospremi), a kad su njemu dolazili ljudi s kojima je obavljao poslovne razgovore morala je da se povuče u kuhinjicu i ne daje glasa od sebe. Luis je prodavao klavire na veliko. Mildred je uvežbavala govor koji će mu uskoro održati. „Valjda ti je jasno da nemaš nikakva prava na mene... Ja sam devojka koja nije navikla da radi, čak ni u krevetu...”

Ali pre nego što se ukazala prilika za taj govor, a to znači pre nego što je uspela da zatraži više novca, jer je znala da je Luis dobro nafatiran, bila je

jedne noći predata mladom trgovačkom putniku. Po završetku večere u motelu kraj autoputa, Luis je prosto rekao, „Dejv, zašto ne bi poveo Mildred kući na pićence? Ja moram rano da legnem.” I pri tom je namignuo.

Dejv je sijao od radosti. Lepo je izgledao, ali, blagi bože, živeo je u prikolici. Mildred nije nameravala da postane *Ciganka*, da se kupa u koritu i da se zlopati po sklepanim klozetima. Navikla je na velike hotele, gde je u svako doba dana i noći mogla da pozvoni ako joj nešto zatreba. Dejv je možda bio mlad i vatren, ali Mildred za to nije davala ni pet para. Muškarci kažu da su sve žene iste, ali po njenom mišljenju još je tačnije da su svi muškarci isti. Svi oni hoće samo jednu stvar. Žene bar žele i bunde, dobre parfeme, provod na Bahamima, krstarenje, skupocen nakit – u stvari, povelik broj stvarčica.

Jednom kad je pratila Dejva na poslovnu večeru (on je primao porudžbine za klavire i raznosio ih mušterijama, mada Mildred nikad nije videla klavir u blizini prikolice), upoznala je gospodina Zapa, zvanog Sem, koji je upriličio sastanak s Dejvom u luksuznom restoranu. Pošto su je nadahnula tri „aleksandra”, Mildred je bezobzirno flertovala sa Semom, koji joj je ispod stola stavljao do znanja da nije neosetljiv, i na kraju je prosto objavila da se s njim vraća kući. Dejvidu je pao mrak na oči i bio je gotov da pravi probleme, ali mu je Sem – stariji i samouvereniji – diplomatski stavio do znanja da će prirediti scenu dođe li do pesničenja, te se Dejv povukao.

Bio je to veliki korak nabolje. Sem i Mildred su odmah odleteli u Pariz, a odatle u Hamburg. Mildred je dobila novu odeću. Hotelske sobe su bile prvoklasne. Mildred nikad nije znala u kom će gradu sutra osvanuti. Konačno je bila s čovekom o kome je vredelo pisati memoare, samo kad bi još mogla da dokuči čime se on zapravo bavi. Ali kad god bi razgovarao telefonom, govorio je ili u šiframa, ili na jidišu, ili na ruskom, ili na arapskom. Nikad u životu Mildred nije čula tako zagonetne jezike, te nikako nije bila u stanju da utvrdi šta to on prodaje. Jer ljudi moraju nešto prodavati, zar ne? Ili kupovati, a ako kupuju, onda mora postojati neki izvor love, zar ne? Pitanje je, dakle, otkud pritiče lova. Nešto joj je govorilo da bi uskoro mogla da se skraši. Možda joj je Sema Zapa poslalo samo providenje. Obradivala ga je, trudeći se da bude prefinjena.

„Ne bih imala ništa protiv da se skrasim”, rekla je.

„Nisam ti ja momak za ženidbu”, odgovorio je sa osmehom.

Ni ona nije mislila na brak. Od njega je očekivala da joj obezbedi gnezdašce, a onda, ako hoće, može da ide s milim bogom. Ali zar nije potrebno nekoliko gnezdašaca da bi se napravilo veliko gnezdo? Zar će morati da prođe

sve ovo s budućim Zapama? Njen um se spoticao od napora da prozre budućnost. Jasno, trebalo je iskoristiti g. Zapa dok je to još moguće. Te ideje, ili planove, slabašne kao pokidana paukova mreža, zbrisali su događaji koji su usledili samo nekoliko dana kasnije.

Sem Zapa je iznenada morao da beži. Nekoliko dana su leteli avionima, i to ne na susednim sedištima, jer iz nekog razloga nije valjalo da putuju zajedno. Jednom su ih pratile policijske sirene dok je Semov iznajmljeni vozač jurio punom brzinom po alpskom putu ka Ženevi. Ili možda ka Cirihi. Mildred je bila u svom elementu, dodavala je Semu maramice poprskane kolonjskom vodom, izvlačila *sandwich de jambon* iz svoje tašne za slučaj da je ogladneo, ili pljosku viskija ako bi mu srce uzlupalo. Mildred je zamišljala sebe kao jednu od onih junakinja iz filmova – dobrih filmova – o opasnim momcima i njihovim devojkama, koje juri policija, uvek nepravedno dobro naoružana. Ali, njeni snovi o sjaju i slavi nisu potrajali. To se najverovatnije dogodilo u Holandiji – Mildred bar pola vremena nije znala gde je. Kola sa šoferom iznenada su se zaustavila uz škripu točkova, baš kao na filmu, i Sem i šofer su umotali Mildred u tešku ceradu i vezali je čvrsto kanapima kao mumiju. Zatim su je bacili u kanal, gde se udavila.

Niko nikad više nije čuo za Mildred. Niko je nije pronašao. Da su je i izvukli, ne bi je lako identifikovali, zato što je njen pasoš bio kod Sema, a tašna je ostala u automobilu. Bačena je kao što se baca plastični upaljač kad se potroši, ili pročitan jevtin roman koji predstavlja višak prtljaga. Njeno odsustvo niko nikad nije ozbiljno shvatio. Nekoliko ljudi koji su je poznavali i pamtili, i sami rasejani po svetu, mislili su prosto da ona sad živi u nekoj drugoj zemlji ili drugom gradu. Jednoga dana, pretpostavljali su, ponovo će iskrsnuti u nekom baru, u predvorju nekog hotela. Ubrzo su je zaboravili.

SAVRŠENA MALA DAMA

Teodora, ili Tea, kako su je zvali, rodila se kao savršena mala dama. Tako su govorili svi koji su je videli još u prvim mesecima života, dok su je roditelji vozili u kolicima obrubljenim belim satenom. Spavala je kad je trebalo da spava, a zatim se budila i smešila nepoznatima. Gotovo nikad nije pokvasila pelene. Nije bilo deteta koje je lakše od nje obučeno da ide na nošu, a relativno rano je naučila i da govori. Počela je da sriče čim je navršila dve godine. I uvek se lepo ponašala. U trećoj je umela da napravi lagan naklon kad su je s nekim upoznavali. Tome ju je, naravno, učila majka, ali je Tei etikecija bila bliska i razumljiva kao patki voda.

„Hvala, divno sam se provela”, izgovarala je s lakoćom u četvrtoj uz oprostajni naklon kad bi odlazila s dečjih zabava. Po povratku kući, njena uštrkana haljinica bila je uredna i čista kao da nije ni nošena. Pomno je pazila na kosu i nokte. Nikad nije bila prljava i s visine je gledala na drugu decu koja trče i igraju se, prave kolače od blata, padaju i gule kolena. Tea je bila jedinica. Druge majke, više uznemiravane nego Teina, s dva ili tri potomka o kojima je trebalo brinuti, hvalile su Teinu poslušnost i urednost, što je Tei veoma godilo. Uživala je i u pohvalama koje je dobijala od svoje majke. Njih dve su se uzajamno obožavale.

Među Teinim vršnjacima doba dečjih družina počinjalo je u osmoj, devetoj ili desetoj godini, ako se reč družina može upotrebiti za neformalnu grupu koja krstari susedstvom na rolšuama ili biciklima. U tom kraju živeli su pripadnici srednje klase. Ako neko dete nije učestvovalo u igri „ludog pokera” u garaži nečijih roditelja, ili ako se nije pridruživalo besciljnim vožnjama bicikla po okolnim ulicama, to dete nije nigde pripadalo. U tom smislu, Tea je bila izopštena. „Baš me briga, ionako ne želim da budem jedna od *njih*”, rekla je majci i ocu.

„Tea vara u igrama. Zato je izbegavamo”, rekao je jedan desetogodišnjak na času istorije kod Teinog oca.

Tein otac, Ted, predavao je u lokalnoj osnovnoj školi. On je dugo slutio

istinu, ali je samo ćutao i nadao se najboljem. Za Teda je Tea bila živa zagonetka. Kako je on, sasvim običan, nezanimljiv čovek, uspeo da začne jednu punokrvnu ženu?

„Devojčice se rađaju kao žene”, rekla je Teina majka Margot. „Ali dečaci se ne rađaju kao muškarci. Oni moraju da nauče kako da to postanu. Devojčice od malih nogu imaju ženski karakter.”

„Ali ovo nije karakter”, rekao je Ted. „Ovo je proračunatost. Za karakter je potrebno vreme. Kao za drvo.”

Margot se popustljivo nasmešila, a Teda je obuzeo osećaj da govori kao čovek iz kamenog doba, dok njegova žena i ćerka pripadaju vremenu mlaznjaka.

Činilo se da je Tein osnovni cilj u životu da kinji svoje vršnjake. Ispričala je nekakvu laž o drugoj devojčici, u vezi s jednim dečakom, a ova se rasplakala i bezmalo doživela nervni slom. Ted nije mogao da se seti detalja, iako je od Margot čuo sažetu verziju te priče. Tea je uspela za celu stvar da optuži drugu devojčicu. Ni Makijaveli to ne bi bolje izveo.

„Ona prosto nije propalica”, rekla je Margot. „U svakom slučaju, može da se igra s Krejgom, nije usamljena.”

Krejg je bio desetogodišnjak koji je živeo tri kuće dalje. Ted nije odmah shvatio da je i Krejg bio proteran iz dečjeg društva, i to iz istog razloga. Jednog popodneva video je jednog dečaka iz susedstva kako, prolazeći pored Krejga u zloslutnoj tišini, pravi grub gest.

„Ološu!”, odgovorio je Krejg kao iz topa. A onda je potrčao, za slučaj da ga drugi dečak pojuri, ali se ovaj samo okrenuo i dobacio:

„A ti si *govno*, baš kao i Tea!”

Ted je i ranije bio u prilici da čuje takve reči od klinaca iz kraja, ali sigurno ne često, i to je na njega ostavilo utisak.

„A šta to rade njih dvoje potpuno sami – Tea i Krejg?”, upitao je ženu.

„Idu u šetnje... Otkud znam”, odgovorila je Margot. „Pretpostavljam da je Krejg malčice zaljubljen u nju.”

I Tedu je to palo na um. Tea je bila slatka kao bombona, što će joj sigurno obezbediti pažnju dečaka kad uđe u rano tinejdžersko doba, a ne bi ga čudilo da ona počne i ranije. Ted se nije plašio da bi se ona mogla zaboraviti, zato što je najviše volela da izaziva i što je po prirodi bila hladna.

A evo čime su se Tea i Krejg tada bavili: posmatrali su izgradnju zemunice, tunela i dva ognjišta na praznom placu udaljenom oko kilometar i po. Otišli bi tamo na svojim biciklima, sakrili bi se u žbunju, špijunirali i kikota se. Više

od desetoro članova dečje družine radilo je crnački, tegleći kante zemlje i skupljajući granje za potpalu. Oko šest sati po podne spremali su pečene krompire s puterom i solju, što je u stvari bila krajnja svrha čitavog dirinčenja. Tea i Krejg su se dogovorili da sačekaju kraj kopanja i doterivanja, i da onda sve unište.

U međuvremenu su smislili novu „igricu”, što je na njihovom jeziku značilo novu podlost. Veroniki, najvećoj alapači u školi, poslali su na mašini otkucano obaveštenje da će devojčica po imenu Dženifer prirediti veliku žurku iznenađenja za rođendan, i, molim te, reci svima, jedino Dženifer ne treba da sazna. Pismo je sastavljeno kao da ga šalje majka srećne slavljence. Onda su se Tea i Krejg sakrili iza žive ograde i posmatrali svoje školske drugove kako pristižu kod Dženifer, neki obučeni u najbolja odela, gotovo svi s poklonima u rukama, i Dženifer, čija zbunjenost sve više raste dok ih sačekuje i pokušava da razjasni nesporazum. Pošto je ona bila iz imućne porodice, klinici su se ponadali sjajnom provodu.

Kad su tunel i podzemna kuća bili dovršeni, kao i ognjišta i udubljenja za sveće, Tea i Krejg su, svako kod svoje kuće, odglumili bolove u stomaku i nisu otišli u školu. Po dogovoru, iskrali su se iz kuće oko jedanaest sati pre podne i na biciklima otišli do zemunice. Skakali su po krovu tunela sve dok se nije provalio. Onda su srušili vrhove dimnjaka i razbacali pažljivo prikupljena i složena drva za potpalu. Pronašli su i rezervu krompira i soli, pa su i to bacili među drva. Zatim su se na biciklima vratili kući.

Dva dana kasnije, u četvrtak, koji je bio redovan školski dan, Krejg je pronađen u pet po podne iza grupice brestova na travnjaku Nobelove kuće, izboden na smrt kroz vrat i srce. Imao je i ružne rane na glavi, kao da je više puta udaren kamenicama nepravilnog oblika. Merenje rana od noža pokazalo je da je upotrebljeno najmanje sedam različitih noževa.

Ted je bio duboko potresen. Do njega je već bila doprla priča o uništenom tunelu i ognjištu. Svi su znali da u utorak, kad je tunel srušen, Tea i Krejg nisu bili u školi. Svi su znali da su Tea i Krejg stalno bili zajedno. Ted se uplašio za život svoje kćeri. Policija nije uspela da okrivi za Krejgovu smrt nijednog člana dečje bande, niti je mogla da optuži čitavu grupu za ubistvo, pa čak ni za ubistvo bez predumišljaja. Istraga je završena upozorenjem svim roditeljima čija su deca pohađala tu školu.

„To što smo Krejg i ja tog dana bili odsutni ne znači da smo zajedno srušili glupi stari tunel”, rekla je Tea prijateljici svoje majke, majci jednog od članova bande. Tea je umela da laže kao prvoklasni prevarant. Odraslina je bilo teško

da s njom izađu na kraj.

Tako se Teino huligansko doba završilo Krejgovom smrću. Onda je došlo vreme za momke i igru izazivanja, mnogo prilika za spletke i izdaje, i neprekidna, promenljiva struja mladića od šesnaest do dvadeset godina, od kojih su neki kod Tee trajali samo pet dana.

Opraštamo se s Teom dok se, sad već kao petnaestogodišnja devojka, doteruje ispred ogledala. Ove večeri je posebno srećna zato što je njena glavna suparnica, devojka po imenu Elizabet, upravo doživela saobraćajnu nesreću u kojoj je slomila nos i vilicu, a povrh toga i oko joj je oštećeno, te više nikad neće izgledati kao pre. Leto je na pragu, s mnoštvom večernjih zabava na terasama i pored bazena. Čak se govorka da će Elizabet morati da stavi donju protezu, toliko zuba joj je slomljeno, ali povreda oka sigurno izgleda najgore od svega. Tea će, međutim, izbeći svaku nesreću. Postoji božanstvo koje čuva savršene male dame poput nje.

ĆUTLJIVA TAŠTA

Ova tašta, Edna, čula je sve viceve o taštama, i čvrsto je odlučila da ne bude predmet takvih šala i da ne upadne ni u jednu od zamki kojima je njen put bio prosto načičkan. Pre svega, ona živi sa ćerkom i zetom, te mora da bude dvostruko ili trostruko opreznija. Na pamet joj ne bi palo da bilo šta prigovori. Mladi par je mogao doći kući trešten pijan, Edna nikad ne bi reč rekla. Mogli su da puše marihuanu (što su ponekad i činili), da se svađaju i gađaju tanjirima, Edna usta ne bi otvorila. Naslušala se ona o nesnosnim taštama, i njena će usta ostati zapečaćena. U stvari, najćudnije u vezi s Ednom jeste njeno ćutanje. Ona kaže „Da, hvala” kad joj se ponudi druga šolja čaja, i „Laku noć, lepo spavajte”, i toliko od nje.

Druga stvar koja pada u oči jeste Ednina štedljivost. Ona nema mnogo razloga da pretpostavi kako to nervira Loru i Brajana, zato što su i oni oprezni, trude se da budu ućtivi i na pamet im ne pada da joj kažu kako im njena preterana štedljivost ide na živce. Ako ništa drugo, štednja Edni oćigledno prićinjjava ogromno zadovoljstvo. Ona pokazuje veliko klupće uštedenog kanapa kao što druge tašte pokazuju rućno izrađen prekrivać. I najmanje parćence kore od pomorandže ona stavlja u plastićnu kesu za kompost. Brajana i Loru bi koštalo oko trista dolara mesećno da smeste Ednu u zaseban stan. Edna ima nešto svog novca s kojim ućestvuje u troškovima domaćinstva, ali ako bi živel a sama, Lora i Brajan bi morali da joj daju više nego što ih sad košta. Zato su se odlučili za zajednićki život.

Edna ima pedeset šest godina, prilićno je mršava i žilava, s kratkom kovrdžavom kosom u kojoj se mešaju sivkaste i crne vlasi. Zato što sve obavlja užurbano i usplahireno, povijena je i kad stoji i kad hoda. Nikad nije besposlena i retko sedi. Ako se i dogodi da sedne – a to ućini samo kad je neko zamoli – naglo se spusti na stolicu i prekrsti ruke sa izrazom predusretljivosti na licu. Gotovo uvek joj se nešto korisno krćka na šporetu, na primer sos od jabuka. Ili je, pak, poćela da ćisti pećnicu nekim hemijskim sredstvom, što znaći da Lora ne mođe da je upotrebi ćitav sat ili duže.

Lora i Brajan još nemaju dece, jer planiraju svoju budućnost i nadaju se da će Ednu negde udobno smestiti, po mogućnosti bez trzavica, makar i o svom trošku, a posle će misliti o podizanju dece. Sve to izaziva zategnutost. Oni žive u dvospratnoj kući u predgrađu, na dvadeset pet minuta vožnje kolima od grada, u kojem Brajan radi kao inženjer elektronike. On ima dobre izgleda za napredovanje i usavršava se u slobodno vreme. Edna se bavi vrtom i kosi travnjak, te Brajanu ne ostaje mnogo posla za vikend. Ali on ima osećaj da Edna sluša kroza zidove. Njena soba je tik do njihove spavaće sobe. Tu je i tavan koji se ne greje. Njega bi Brajan i Lora rado preuredili u dodatni stambeni prostor, ali Edna tu gomila tegle od džema, kartonske kutije, gajbice, ukrasnu hartiju i kutije od božićnih poklona, kao i razne druge stvari koje bi jednom mogle zatrebati. Brajan ne može ni da priviri a da nešto ne obori. Želeo bi da pregleda tavan kako bi procenio može li se nekako izolovati i slično. Ali tavan je, na neki neobjašnjiv način, postao Ednin posed.

„Kad bi samo koju prozborila – makar s vremena na vreme”, rekao je Brajan Lori jednog dana. „Kao da živimo s robotom.”

Lori to niko nije morao da kaže. Ona je nastojala da neprestano ćaska s majkom, da bude otvorena i ljubazna, u nadi da će izvući Ednu iz njene ljuštore. „Ovo ću staviti ovde – mm-m, da – a pepeljara može i tamo”, govorila bi dok je poslovala po kući.

Edna bi klimnula glavom i kruto se nasmešila, ali ne bi ništa rekla, premda bi poletela da pomogne.

Takva atmosfera je raspamećivala Brajana. Često je psovao sebi u bradu. Jedne noći, kad su on i Lora bili na zabavi u susedstvu, pala mu je na um sjajna zamisao. Izložio je Lori svoj plan i ona se saglasila. Već je bila popila nekoliko pića, a Brajan ju je nagovorio da uzme još jedno.

Pošto su se odvezli do svoje kuće, u kolima su skinuli svu odeću sa sebe, došli do ulaznih vrata i pozvonili. Čekanje je potrajalo. Kikotali su se. Dva po ponoći je prošlo, Edna je već uveliko bila u krevetu. Najzad je stigla i otvorila vrata.

„Eci-peci, Edna!” rekao je Brajan ulazeći u kuću korakom valcera.

„Dobro veče, mama”, rekla je Lora.

Zatečena i užasnuta, Edna je zatreptala, ali se uskoro dovoljno pribrala da se učtivo nasmeje i nasmeši.

„Šta, zar nisi iznenađena? Kaži nešto!”, viknuo je Brajan. Pošto je bio manje pijan od Lore, zgrabio je sa sofe jastuk i njime pokrio svoju golotinju, mrzeći sebe što to čini, jer je izgledalo kao da je izgubio petlju.

Lora je bez ikakvog ustezanja izvodila solo baletsku tačku.

Edna je nestala u kuhinji. Brajan je pošao za njom i video da sprema instant kafu.

„Slušaj Edna!”, vikao je. „Mogla bi bar da porazgovaraš s nama, zar ne? To je bar lako, zar ne? Preklinjem te, za ime boga, reci nešto!” Jednom rukom je još čvrsto držao jastuk, ali je drugom mlatio po vazduhu.

„U pravu je, mama”, rekla je Lora stojeći u ragastovu. Oči su joj se napunile suzama. Bila je histerična od uverenja da ona i Brajan rade pravu stvar. „Kaži nam nešto!”

„Mislim da nemate ni stida ni srama, ako baš hoćete da znate šta mislim”, rekla je Edna i to je bila najduža rečenica koju je izgovorila tokom više godina. „Pijani, pa još i goli! Sram vas bilo, oboje! Lora, uzmi mantil iz predsoblja i ogrni se, uzmi bilo šta! A ti – moj zet!”, vikala je Edna.

Voda za kafu je ključala. Edna je projurila pored Brajana i uz stepenice, u svoju sobu.

Ni Brajan ni Lora nisu se dobro sećali šta se potim zbilo. Ako su poverovali da su trajno prekinuli Ednino ćutanje, uskoro su uvideli da su se prevarili. Sledećeg jutra, u nedelju, Edna je bila jednako ćutljiva kao i ranije, kao da se ništa nije dogodilo, iako se sad malo više osmehivala.

Brajan je u ponedeljak otišao na posao kao i obično, a kad se vratio Lora mu je rekla da je Edna čitavog dana vredno radila, još više nego inače. I da je ćutala.

„Mislim da se stidi”, rekla je Lora. „Čak nije htela ni da ruča sa mnom.”

Brajan je pomislio da je Edna slagala drva za potpalu, čistila ložište za roštilj, ljuštila zelene jabuke, šila, polirala bronzu, kopala po velikoj kanti za đubre – vrag bi ga znao.

„A šta sad radi?”, upitao je Brajan pomalo uznemireno.

U istom trenutku je i shvatio. Edna je bila na tavanu. S vremena na vreme bi se začulo škripanje drvenog poda i čangrljanje kao kad se spusti kutija staklenih tegli ili nešto slično.

„Trebalo bi malo da je ostavimo na miru”, rekao je sa osećanjem da se ponaša muževno i razborito.

Lora se složila.

Nisu videli Ednu za večerom. Legli su da spavaju. Edna je, izgleda, čitave noći radila na tavanu, ako je suditi po zvucima koji su dopirali odande i sa stepenica. U praskozorje se začuo strašan tresak. Brajan je već jednom upozorio Loru: tavanski pod je napravljen od letava koje su samo ekserima

prikucane za krovne grede. Edna je propala kroz pod zajedno s teglama od džema, gajbicama, slatkim od malina, beržerama, starom sofom, krojačkom lutkom i šivaćom mašinom. Bum, beng, tras!

Lora i Brajan su se zgrčili u krevetu, a onda su skočili da priteknu Edni u pomoć. Pre no što su je dotakli znali su da je sve gotovo. Možda čak nije umrla od pada, ali živa nije bila. Tako je prilično bučno završila Brajanova tiha tašta.

PURITANKA

Šeron nikad ne bi, i nikad nije, smatrala sebe puritankom. Prosto je mislila da je pristojna. Majka joj je uvek govorila „Budi čista u svakom pogledu”, i kad je Šeron zadevojčila, majka joj je stalno naglašavala kako je važno da ostane devica do udaje. „Šta drugo žena može da ponudi muškarcu?”, bila je omiljena izreka njene majke. Šeron se toga držala, i slučaj je hteo, ili je to možda bila sudbina, da je i njen muž Metju u brak stupio nevin. Kad se se upoznali, Metju je bio priljeжан student prava.

Sad je Metju bio priljeжан advokat. On i Šeron su imali tri kćeri, Gven, Peni i Sibil; najstarijoj je bilo dvadeset a najmlađoj šesnaest godina. Šeron je uvek govorila svojim prijateljicama: „Izvešću ih pred oltar kao device, makar me to koštalo života.” Neke od tih prijateljica su mislile da je Šeron staromodna, a druge da se zaludu nada, s obzirom na vreme u kojem su živeli. Ali nijedna nije skupila hrabrosti da joj otvoreno kaže da je njena energija usmerena na pogrešnu stranu, i da verovatno srlja u razočaranje. Na kraju krajeva, Šeron i Metju su imali pravo da misle šta hoće, a njihove su kćeri zaista bile uzorne devojke. Bile su lepo vaspitane, privlačne i dobro su učile.

„Znate, device su dosadne”, rekao je Šeron momak njene kćeri Gven, doduše, tonom punim poštovanja. Tobi je bio pametan i vredan mladić, student medicine. Imao je dvadeset tri godine i studirao na istom univerzitetu kao i Gven, udaljenom stotinak kilometara. Tobi je sa sobom poneo dva isečka iz *ženskih* časopisa, u nadi da će oni ostaviti utisak na Šeron (ispravno je zaključio da je ona izvor kćerkine uzdržanosti). Doneo je i isečak iz novina u kojem je o istoj temi raspravljao jedan sociolog. Autori svih članaka bili su na odgovornim položajima, profesionalci, a ne bitnici, istakao je Tobi. „Vidite, nema nikakvih razloga da devojka doživi šok po udaji. Potrebno je da i ona i njen mladić nešto nauče. U suprotnom, ako su oboje sasvim neiskusni, to može da bude neprijatan doživljaj, pa čak i da ostavi posledice.”

Šeron je bila toliko pogođena da čitav minut nije došla do reči. U prvi mah je poželela da pokaže Tobiju vrata. Odložila je isečke na stranu, na stočić za

vino, kao da je sam papir na kojem su odštampani prljav. Bilo joj je jasno da Tobi želi samo *ono*, iako je sve do sada govorio o braku sa Gven. Čak je razgovarao i s Metjuom, i mada veridba nije bila oglašena u novinama, Šeron i njen muž su je smatrali zaključenom. Venčanje je trebalo da se obavi idućeg juna, čim Gven diplomira. Šeron je uspela da istisne slabašan osmeh. „Meni se čini – pošto iskoristite moju kći, nećete biti zainteresovani da se njome oženite, je l' tako?”

Tobi se nagnuo napred, kao da će đipiti na noge, ali se obuzdao. „Znam da tako mislite, ali to je daleko od istine. Ako se neko bude predomislio, to će biti Gven – ali njeno je pravo da zna za koga se udaje. Može se dogoditi da joj se ne dopadnem. Zar nije najbolje prvo proveriti?”

Ne, mislila je Šeron. Udaj se, nosi svoj kamen ili napravi od braka najbolje što možeš – u to je ona verovala. Ovo je bilo *snižavanje standarda*... Nije nalazila prave reči, ali je bila sigurna da je u pravu. „Čini mi se da Gven možda ipak nije devojka za vas”, rekla je konačno.

Tobijevo lice se izdužilo. Klimnuo je glavom, bilo mu je veoma neugodno. „Dobro, neću se više prepirati. Žao mi je što sam to pokušao.” Brižljivo je pokupio svoje isečke.

Za vreme tog razgovora Gven se diskretno zadržala u bašti. Za večerom je pokazala mrzovolju. Bio je letnji raspust i sve tri kćeri su ga provodile kod kuće. Velika tema više nije pomenuta. Tokom preostale dve nedelje raspusta Tobi nijednom nije došao, ali Šeron je pretpostavljala da se Gven tajno viđa s njim. Pred božićne praznike, kad je došla kući sa fakulteta, Gven je obavestila majku da je izgubila nevinost s Tedom. Sijala je, iako se trudila da prikrije svoju sreću koliko god je mogla, ne želeći da njene reči zazvuče otvoreno buntovnički.

Šeron je prebledela i gotovo se onesvestila.

„Ali, mama, venčaćemo se, i to tačno za šest meseci”, dodala je Gven. „Sad je to izvesnije nego ikad. Znamo da se sviđamo jedno drugom.”

Šeron je rekla mužu. Metju se smrkao, nije znao šta bi rekao ćerci, pa je otčutao.

Još ozbiljniji događaj je bilo to što je Gven obavestila i sestre. One su je saletale pitanjima jer su osetile da se raspoloženje njihovih roditelja prema najstarijoj kćeri promenilo. Konačno, pomislila je Gven – jednoj je osamnaest a drugoj šesnaest – obe su dovoljno odrasle da se udaju ako požele. Mlađe sestre su bile očarane novošću, ali Gven je odbila da odgovara na dalja pitanja. Time je samo podstakla radoznalost Peni i Sibil.

Odlučile su da to urade i same, jer su i njihovi mladići insistirali. Tih božićnjih dana strašni su se udarci sručili na glave Metjua i Šeron. Prvo Peni, a za njom i najmlađa Sibil, dolaze kući u dva po ponoći umesto u ponoć – domaći policijski čas – i to dva vikenda zaredom. Peni je odolela roditeljskom ispitivanju, ali je Sibil tresnula majci u lice da je osamnaestogodišnjem Frenku rekla „da”.

„Vas *dve*”, rekla je Šeron svojim mlađim ćerkama, „više nikad nećete dovesti Pitera i Frenka u ovu kuću! Jeste li čule?” Onda se srušila na pod. To je bilo uveče, onog dana kad je Sibil saopštila novost. Pozvan je lekar. Šeron je morala da uzme sredstvo za smirenje. Metju, koji u svom gnevu zamalo nije udario Sibil pred porodičnim lekarom, takođe je, na njegov nagovor, primio injekciju sedativa. Ali, za razliku od Šeron, nije izgubio svest.

„Nećete izlaziti iz kuće dok vam ja to izričito ne dopustim!”, zaurao je pre no što se nesigurnim korakom zaputio uz stepenice, do svoje spavaće sobe (on i Šeron su spavali odvojeno).

„Sve, sve tri su izgubile ono jedino što žena može da pokloni mužu”, rekla je Šeron ocu svojih plavokosih kćeri, a zatim je i njih pozvala u svoju spavaću sobu da bi im saopštila to isto.

One su pognule glave i izgledale su pogružene, ali iznutra to nikako nisu bile, i čim su izašle iz majčine sobe, srednja, Peni, rekla je najstarijoj u prisustvu najmlađe, Sibil: „Zar nije čitav svet na našoj strani?”

Sve tri su imale sreće sa svojim prvim ljubavima.

„Jeste”, potvrdila je Gven odlučno.

U međuvremenu je Šeron, i dalje iz kreveta, mrmljala mužu koji je došao da je obiđe. „Svi naši naponi su bili uzaludni! Velika evropska tura” ... Pre dve godine povelili su ćerke da vide Firencu, Pariz, Veneciju. „Privatni časovi francuskog, časovi klavira – *civilizacija* ...”

Lekar je ponovo došao sa sedativima i preporučio Šeron da se malo više kreće.

A onda je stigao pravi udarac. Sibil je smogla hrabrosti i upitala oca da li bi njen dečko Frenk mogao da se useli u njihovu kuću. Frenkovi roditelji nisu imali ništa protiv ako Metju pristane. Nije mogao da poveruje sopstvenim ušima. U međuvremenu, rekla je Sibil, Frenk bi nastavio da pohađa višu školu u gradu.

„Šta će, pobogu, misliti susedi?”, upitao je Metju u šoku. „Da li ti je to uopšte palo na pamet?”

„Estela je *svog* dečka dovela u kuću!”, odvrtila je Sibil pre no što je

izjurila iz očeve radne sobe. Mislila je na Tompsonove koji su živeli u istoj ulici. Ali šta vredi kad su njeni roditelji tako zatucani. Njen otac verovatno nije nikad ni čuo za pilulu.

„Rado bih ih polila kantom hladne vode”, rekla je Šeron iz kreveta, misleći na mladiće svojih kćeri. Prisetila se vremena kad je izručivala kante i kante vode na mačore koji su opsedali kuću, što, doduše, nije pomoglo, te je nezakoniti sin njene sijamske mačke i sad bio član domaćinstva.

Metju je davao sve od sebe da sačuva porodicu na okupu. „Ima u svemu tome i jedna dobra stvar”, rekao je. „Nijedna od naših ćerki nije trudna. A Gven će se uskoro i udati.” Pomislio je na porodicu Estele Tompson, koja je stanovala malo niže od njih, u istoj ulici, i na mladića koji se uselio u kuću. Znao je da bi to dotuklo Šeron, pa joj nije ni pomenuo. I u njegovom zidu je to saznanje napravilo ozbiljnu pukotinu. Ipak, zar nije bolje malo popustiti nego potpuno izgubiti bitku?

„Nije to isto”, rekla je Šeron. „Gven više nije čista.”

Pošto je shvatila da bi Frenkov dolazak u kuću teško pogodio njene roditelje, Sibil se preselila kod Frenka. To je uzdrmalo Metjua, počele su da mu drhte ruke i nekoliko dana je izostao s posla. Stideo se čak i da izađe na ulicu. Šta li su mislili susedi?

Zapravo, susede takve stvari više nisu naročito zanimale, a neki su čak mislili da to doprinosi stabilnosti omladine.

Peni, srednja kći, delila je mali stan s Piterom u gradu u kojem su oboje studirali, i učenje im je išlo bolje nego ranije. To je bilo u januaru i februaru.

Takođe u januaru, Šeron je saznala da njena najmlađa kći, Sibil, živi u Frenkovoju kući. Rekla joj je bedinerka. Metju to nikad ne bi mogao da joj učini. Šeron je još ležala. Naravno, pre desetak dana primetila je da nema Sibil, i Metju joj je rekao da je mala uzela kofer i otišla kod tetke i da odande ide u školu. Ali Mejbel je iznenada rekla, glasno se nasmejajući:

„Čujem da se Sibil preselila kod svog dečka! Pa ona je sad odrasla mlada dama!” Pretpostavljala je da Šeron zna.

Ošamućena sedativima, Šeron je pomislila da je u pitanju neslana šala. „Nije trenutak za šalu – ni za budalaste priče, Mejbel.”

„Ali to je *istina!*”, rekla je Mejbel. A onda je shvatila da Šeron nije imala pojma.

„Napolje iz moje kuće!”, povikala je Šeron skupivši svu snagu koja joj je preostala.

Mejbel je samo rekla „Oprostite, gospođo” i udaljila se. Šeron je s mukom

ustala iz kreveta, u nameri da siđe u prizemlje i popriča s Metjuom. Na vrhu stepeništa, ruka joj je skliznula sa ograde i Šeron je padala sve do dna – ukupno trideset i pet stepenika, koji su je, mada zastrti tepihom, strašno izubijali. Metju ju je našao nekoliko sekundi kasnije i odmah pozvao lekara.

„Ona je time ilustrovala pad svoje kuće”, primetio je lekar, koji se pomalo bavio psihijatrijom i smatrao sebe mudrim.

„Koliko su teške povrede?”, upitao je Metju.

Ništa nije bilo slomljeno, ali je Šeron morala da ostane u krevetu. Postajala je sve slabija i slabija. Isto se to zbivalo i s Metjuom, kao da se zarazio. Prestao je da radi. Na sreću, mogao je to sebi da dozvoli. Tokom sledećeg meseca, on i Šeron su ubrzano starili. Čerke su im cvetale. Gven je rodila dečaka nekoliko meseci po venčanju. Sibil je dobila stipendiju kao odlična hemičarka. Peni je, neudata, i dalje živela s Piterom, i oboma je dobro išlo. Predavali su sociologiju i učili istočne jezike jer su planirali da se posvete radu na terenu. Svi su oni osećali da život ima smisla.

Za Šeron, život je izgubio svaki smisao zato što je njen glavni cilj nepovratno izneveren. Za nju su njene kćeri bile propalice, maskirane kurve, koje su ipak (izuzev Gven), uzimale novac od kuće. Metju se našao između dve vatre. Mogao je da vidi napredovanje svojih kćeri, a ipak, bio je kao i Šeron: nije odobravao. Konačno, on se sačuvao do braka. Zašto nisu i svi drugi, a pogotovo njegove rođene kćeri? Otišao je kod psihijatra čije su ga reči samo još dublje raspolutile, umesto da ga iscele. A tu je bila i Gven, koja mu je u svojim pismima posredno stavljala do znanja da je *njegov* stav pomalo vulgaran. Metju je poželeo da se ubije. To nije uradio samo zato što je samoubistvo oduvek smatrao kukavičkim činom. Umro je u snu, u sedamdesetoj godini.

Šeron je životarila do neverovatne starosti od devedeset i devet godina. Odavno je zabranila ćerkama da kroče u kuću. Sad je već imala četvoro praunuka, a nikad nije videla ni unuke ni praunuke. Kad je posenilila, vratila se u prošlost i njene reči na samrti bile su: „Izvešću ih pred oltar kao device... pred oltar...” Morali su da je vežu za krevet. Bolje i to nego da ponovo padne niz stepenice.

ŽRTVA

Sve je počelo kad je punačka, plavokosa Katarina imala četiri ili pet godina: roditelji su primetili da njihova kći zadobija razne povrede i zapada u nevolje mnogo češće nego njeni vršnjaci. Zašto je Ketin nos tako često krvario, zašto su joj kolena često bila oguljena? Zašto je svaki čas jecajući dozivala majku? Zašto je dvaput slomila ruku pre no što je napunila osam godina? Zbilja, zašto? Pri tom, Ketu nije bila od one dece koja najviše vremena provode napolju. Ona se najradije igrala u kući. Na primer, volela je da isprobava majčine haljine kad je ova bila odsutna. Oblačila je dugačke svečane haljine i cipele s visokim potpeticama, i šminkala se za majčinim toaletnim stočićem. Dva slična poduhvata završila su se padom niza stepenice – prevelike cipele zaplele su se u suknju kad je Ketu krenula do velikog ogledala u dnevnoj sobi. To je bio uzrok jednog preloma ruke.

Sad Ketu ima jedanaest godina i odavno već ne navlači majčine haljine. Ima sopstvene čizme s debelim đonom koje je čine desetak centimetara višom, sopstveni stočić za šminku s ruževima, pudrijerom, viklerima, gvožđem za kovrdžanje, balzamima za kosu, veštačkim trepavicama, čak i s jednom perikom na specijalnom postolju. Za nju je Ketu dala tromesečni džeparac, a i roditelji su morali da prilože dvadeset dolara.

„Ne znam zašto se upinje da izgleda kao tridesetogodišnja žena”, govorio je Vik, Ketin otac. „Imaće dovoljno vremena.”

„To je normalno u njenim godinama”, odgovarala je Rubi, Ketina majka, iako je znala da nije baš tako.

Ketu se stalno žalila da joj dečaci dosaduju. „Prosto neće da me ostave na miru!”, rekla je roditeljima jedne večeri, i ne prvi put. „Pogledajte šta su mi uradili!” Razgrnula je šarenu najlonsku bluzu da pokaže nekoliko modrica na rebrima i malo se saplela u svojim modernim čizmama. Iznad njih su izvirivale žute dokolenice koje bi više pristajale kakvom vođi skauta.

„Gospode!”, rekao je Vik, koji je u tom trenutku brisao sudove. „Rubi, pogledaj ovo! Da nisi slučajno negde pala, Ketu?”

Pognuta nad sudoperom, Rubi nije bila naročito impresionirana plavkastosmeđim modricama. Videla je ona i složene prelome.

„Dečaci me samo zgrabe i stegnu!”, nastavljala je Keti plačnim glasom.

Vik je bio u iskušenju da baci tanjir koji mu se zatekao u ruci, ali ga je ipak pažljivo spustio preko ostalih na polici. „Šta očekuješ, Keti, kad u devet ujutru ideš u školu s veštačkim trepavicama? Znaš, Rubi, sama je kriva.”

Ali Vik nije uspeo da ubedi Rubi. Ona je i dalje ponavljala kako je to normalno za Ketin uzrast. Keti bi mu bila odvratna, mislio je Vik, da je dečak od trinaest ili četrnaest godina. Ali bilo mu je jasno da svaki glupi adolescent u njoj može videti lak plen, pristupačnu curu. Kad bi Rubi samo htela da se urazumi i da je malo pritegne!

Rubi je rekla: „Znaš, Vik, dragi, ti si previše brižan otac. To je uobičajen sindrom i nimalo ti ne prebacujem. Ali, ako budeš toliko brinuo samo ćeš pogoršati stvari.”

Keti je imala krupne plave oči i prirodno dugačke trepavice. Njena ustašca u obliku Kupidonovog luka često su se izvijala u sladak i popustljiv osmeh. U školi joj je prilično dobro išla biologija, crtanje spirogira, žabljeg krvotoka, preseka šargarepe viđenog pod mikroskopom. Gospođica Rejnolds, nastavnica biologije, volela je Keti, pozajmljivala joj je skripta i časopise koje je Keti čitala i uredno vraćala.

Za vreme letnjeg raspusta, kad joj je bilo dvanaest godina, Keti je odjednom počela da autostopira. Deca iz susedstva otišla su na petnaest kilometara udaljeno jezero, gde su mogla da plivaju, veslaju, pecaju.

„Keti, mani se stopiranja. Opasno je. Imaš autobus do tamo dva puta dnevno”, opominjao je Vik.

Keti ga nije poslušala. Ličila mu je na leminga koji srlja u susret svojoj sudbini. Jedan od njenih dečaka, petnaestogodišnji Džo, ponudio se da je odveze kolima do tamo, ali je Keti više volela da podigne palac i zaustavi kamion. Tako je prvi put bila silovana.

Stigla je pešice do jezera i odmah napravila veliku scenu. „Upravo sam bila silovana!”, saopštila je između dva nastupa plača.

Bil Ovens, vaspitač, odmah je zatražio da Keti opiše napasnika i njegov kamion.

„Bio je riđ”, rekla je Keti kroz suze. „Oko dvadeset osam godina. Krupan i jak.”

Bil Ovens je svojim kolima odveo Keti do najbliže bolnice. Pošto su je fotografisali, novinari su joj kupili sladoled. Ispričala je svoju priču i njima i

lekarima.

Tri dana je ostala u kući, pažena i mažena. Tajanstveni ridi napasnik nikad nije pronađen, mada su lekari potvrdili da je Keti silovana. Zatim se vratila u školu, obučena po poslednjoj modi, ponovo u tiptop formi – cipele s debelim donom, šminka, lak za nokte, parfem, dekolte. Zadobila je nove modrice. Telefon u njihovoj kući neprestano je zvrjao: mnogi dečaci su želeli da izađu s Keti. Ona se ponekad iskradala iz kuće i odlazila s njima, a ponekad ih je držala na odstojanju neodređenim obećanjima, tako da su danima visili ispred njihove kuće, u kolima ili bez njih. Viku je sve to bilo odvratno. Ali šta je mogao da učini?

Rubi je i dalje govorila: „Nema tu ničeg neobičnog. Keti je prosto omiljena!”

Stigli su i božićni praznici i porodica je otišla u Meksiko. Želeli su da otputuju u Evropu, ali se pokazalo da to nije za njihov džep. Odvezli su se do Huaresa, prešli granicu i krenuli ka Meksiko Sitiju preko Gvadalahare. Meksikanci su piljili u Keti, žene jednako kao i muškarci. Jasno se videlo da je ona još dete, a bila je doterana kao odrasla žena. Vik je shvatao zašto pilje, ali njegovoj ženi to, izgleda, nije bilo jasno.

„Grozni ljudi, ovi Meksikanci”, govorila je.

Vik je uzdisao. A onda je Keti iznenada nestala, verovatno između dva njegovu uzdaha. Vraćali su se u hotel, a kako je pločnik bio uzan, Keti je išla iza roditelja. Kad su se osvrnuli, nije je više bilo na vidiku.

„Zar nije rekla da ide po sladoled?”, upitala je Rubi, spremna da potrči do sledećeg ugla i potraži kolica sa sladoledom.

„Ja to nisam čuo”, odvratio je Vik. Panično je gledao u svim pravcima. Sve što je mogao da vidi bili su ljudi u poslovnim odelima, nekoliko seljaka u belim pantalonama, sa sombrerima na glavama i zavežljajima u rukama, i dostojanstvene meksičke domaćice koje su išle u kupovinu. Gde li je policajac? U narednih pola sata, Vik i Rubi su izložili svoj problem dvojici meksičkih policajaca, koji su ih pažljivo saslušali i pribeležili opis njihove kćeri. Vik je čak izvadio i fotografiju iz novčanika.

„Samo dvanaest? Zaista?”, upitao je jedan policajac.

Vik mu je pružio fotografiju i više je nikad nije video.

Keti se vratila u hotel oko ponoći. Bila je umorna i prljava, ali je došla do vrata roditeljske sobe. Saopštila je Viku i Rubi da je silovana. Nekoliko sekundi ranije telefonirao im je direktor hotela.

„Vaša ćerka se vratila! Otišla je pravo u lift, nije htela da razgovara s

nama.”

Keti je ispričala roditeljima šta joj se dogodilo. „Lepo je izgledao i govorio je engleski. Rekao mi je da u kolima ima majmuna i da će mi ga pokazati ako želim. Stvarno nisam ni pomislila da s njim nešto nije u redu.”

„*Majmuna!*”, zgranu se Vik.

„Ali tamo nije bilo majmuna”, nastavila je Keti, „i odvezli smo se.” Onda je počela da plače.

Vik i Rubi su osetili malodušnost pri pomisli na traganje za čovekom koji lepo izgleda i govori engleski, ili na povlačenje po meksičkim sudovima u slučaju da ga pronađu. Spakovali su se i povelu Keti natrag u Ameriku nadajući se najboljem, to jest da im kći nije trudna. Na sreću, nije bila. Odveli su je kod svog lekara.

„Sva ta šminka koju stavlja”, rekao je lekar, „čini je starijom.”

Viku nije trebalo govoriti.

Prava drama, međutim, odigrala se sledeće godine. Tog leta, kod njihovih prvih suseda došao je u posetu na mesec dana jedan mlad lekar. Zvao se Norman i bio je nećak susedke Marijan. Keti je rekla Normanu kako želi da postane bolničarka, te joj je on pozajmljivao knjige i satima joj pričao o medicini i pozivu bolničarke. A onda je jednog popodneva Keti utrčala u kuću sva uplakana i rekla majci da Norman odavno pokušava da je zavede. Ako ne pristane da pobegne s njim, on će je oteti, tako joj je pripretio.

Rubi je bila zapanjena – u stvari, *ne toliko* zapanjena, koliko nije znala kako da postupi. Bilo je dovoljno da zatvori ćerku u kuću i da se na tome završi cela priča, ali je sama Keti već obavestila susedku.

Marijan je stigla dva minuta posle Keti. „Nemam reči! Užasno! Nikad mi ne bi na pamet palo da je Norman kadar za tako nešto, ali sigurno je istina. Pobegao je iz naše kuće. Spakovao se na brzinu, čak je zaboravio neke stvari.”

Ovoga puta Keti nije prestajala da plače nedeljama. Pričala je o tome kako je Norman terao da radi stvari koje ne može ni da izgovori. Sve se to proćulo u susedstvu. Norman nije u svom stanu u Čikagu, rekla je Marijan, pošto je bezuspešno pokušala da ga pozove telefonom. Neko je pokrenuo policijsku poteru za njim, ali se nije znalo ko. Vik nije, Rubi nije, a nisu ni Marijan ni njen muž. Norman je konačno pronađen u hotelu udaljenom više stotina milja. Prijavio se pod sopstvenim imenom. Protiv njega je policija podigla optužbu u ime vladinog Komiteta za zaštitu maloletnika. Proces je počeo u Ketinom gradu. Keti je uživala u svakom trenutku. Svakog dana je odlazila u sud, i kad je bila pozvana kao svedok i kad nije, čedno obučena, bez šminke i veštačkih

trepavica, doduše, s veštačkim kovrdžama. Nije joj pošlo za rukom da ispravi kosu, koja više nije bila onako ultravioletna, jer je iz korena rasla tamnija dlaka. Na pultu za svedoke glumila je stidljivu devojčicu. Pošto nije mogla da prevale preko jezika strašne činjenice, to je morao da učini advokat, a ona bi samo tiho promrmrljala „daaa”, te su je često molili da bude glasnija kako bi je sud čuo. Ljudi su odmahivali glavama, zviždali Normanu i pred kraj procesa bili su spremni da ga linčuju. On i njegov advokat mogli su samo da poriču optužbe, zato što nije bilo svedoka. Norman je osuđen na šest godina zbog zlostavljanja maloletnice i planiranja otmice i bekstva iz zemlje.

Neko vreme je Ketu uživala u ulozi mučenice. Ali to je potrajalo samo nekoliko nedelja, a onda joj je dosadilo. Odred dečaka koji su obletali oko nje malo se povukao, premda su je još pozivali da izađe. Kako je vreme prolazilo, kad bi se Ketu požalila da je silovana, njeni roditelji više gotovo nisu obraćali pažnju. Na kraju krajeva, već godinama uzima pilulu.

Ketu je promenila planove, više nije želela da postane bolničarka. Naumila je da ode u stjuardese. Imala je šesnaest godina, ali je lako mogla da prođe kao dvadesetogodišnjakinja ili još starija devojka kad bi htela, te je u avio-kompaniji rekla da je navršila osamnaestu. Na šestonedeljnem kursu naučila je kako da šarmira putnike, ljubazno posluhuje pića i obroke, umiruje nervozne, pruža prvu pomoć i, u slučaju potrebe, obavi postupak prinudnog napuštanja aviona. Bila je prirodno obdarena za sve to. Letovi u Rim, Bejrut, Teheran, Pariz i sastanci sa zanimljivim muškarcima duž čitavog puta bili su ostvarenje njenog sna. Stjuardese su često ostajale da prenoće u stranim gradovima gde su imale plaćene hotelske troškove. Život je bio lep i lagodan. Ketu je imala para na pretek, i zbirku najčudnovatijih poklona, posebno od gospode s Bliskog istoka, na primer zlatnu četkicu za zube i putne nargile (takode zlatne), pogodne za pušenje marihuane. Odbolovala je slomljen nos. To joj je uradio ludi vozač jednog italijanskog milionera na putu koji je vodio tik iznad provalije, između Pozitana i Amalfija. Ali nos su joj dobro skrčili i njeno lepuškasto lice bilo je isto kao i pre... Ketu u prilog treba reći da je redovno slala novac roditeljima, a za sebe je u jednoj njujorškoj štedionici otvorila račun koji je rastao vrtoglavom brzinom.

A onda su roditeljima iznenada prestali da stižu čekovi. Avio-kompanija je stupila u kontakt s Vikijem i Rubi. Gde je Ketu? Vik i Rubi nisu imali pojma. Mogla je da bude bilo gde u svetu, koliko su oni znali – na Filipinima, u Hong Kongu, čak i u Australiji. Da li bi avio-kompanija bila tako ljubazna da ih obavesti, pitali su roditelji, čim nešto dozna.

Trag je vodio do Tangera i tu se gubio. Ketu je, izgleda, rekla jednoj kolegici da ima sastanak u Tangeru i da će je neko sačekati na aerodromu. Po svemu sudeći, tako je i bilo, a dalje se o njoj više ništa nije čulo, kao da je u zemlju propala.

PROPOVEDNICA

Bog se Dajani Redfern javio kasno – ali se javio. Imala je četrdeset i dve godine kad je, koračajući niz svoju kišom okupanu ulicu dok su se kapi cedile s brestova jer je pljusak tek prestao, doživela promenu – otkrovenje. Otkrovenje je obuhvatilo njen um, telo, a i dušu. Pojmila je prisustvo prirode i osetila kako kroz nju struji svemogućí Bog. U tom trenutku sunce se probilo kroz oblake i obasjalo njeno lice i telo, i čitavu ulicu, koja se zvala Ulica brestova.

Dajana je stala mirno, raširenih ruku, ne hajući za to šta bi ljudi mogli pomisliti, ispustila prazan ceger i klekla na pločnik. Krenula je s tog mesta lakšim korakom i kućne poslove je obavila bez ikakvog napora. Večera je za tili čas bila gotova, i njen muž Ben i četrnaestogodišnja ćerka Prunela već su sedeli za stolom sa upaljenim svećama i koktelom od račića pred sobom.

„A sada ćemo se pomoliti”, rekla je Dajana, na iznenađenje muža i kćeri.

Njih dvoje su ispustili male viljuške za račiće i pognuli glave. Bilo je nečeg zapovedničkog u Dajaninom glasu.

„Bog je *ovde*”, zaključila je.

Niko to nije mogao da porekne, to jest, niko nije mogao da se suprotstavi Dajani. Ben je dobacio kćeri začuđen pogled, Prunela mu je na isti način uzvratila, a onda su počeli da jedu.

Dajana je postala laički propovednik. Započela je s čajankama u sopstvenoj kući – utorkom i četvrtkom – na koje je pozivala susede. Bile su to uglavnom susedke, ali i nekoliko penzionera koji su imali vremena. „Jeste li svesni neprestanog božjeg prisustva?”, upitala bi Dajana. „Samo nesrećnici koji nikad nisu spoznali Boga mogu posumnjati u čovekovu besmrtnost i u večni život posle smrti.”

Susedi su ćutali, prvo zato što su pokušavali da smisle neki odgovor (vladala je atmosfera opuštenog razgovora), a onda i zato što su zaista bili veoma impresionirani i što su više voleli da puste Dajanu da govori. Njene čajanke su bivale sve posećenije.

Dajana je počela da se dopisuje sa starijim ljudima, zatvorenícima i

neudatim majkama, čija imena je dobijala od lokalne crkve. Sveštenik te crkve, časni Martin Kazins, gledao je na Dajanin rad sa odobravanjem i govorio je o njoj s propovedaonice kao o „jednoj od nas koja je nadahnuta Bogom”.

Na tavanu koji je delom raščistila i koristila kao svoju radnu sobu, Dajana je svakog dana u cik zore klečala na golom podu gotovo dva sata. Nedeljom ujutru, dovoljno rano da ne bi ometala odlazak u crkvu u jedanaest, propovedala je na uglovima ulica stojeći na plastičnoj stolici koju je donela iz svoje kuhinje. „Ne tražim ni pare od vas. Boga ne zanimaju Cezarevi novčići. Tražim da se predate Bogu – i kleknete.” Raširila bi ruke, sklopila oči i navela priličan broj sugrađana da se spuste na kolena. Neki su upisivali svoja imena i adrese u njenu veliku svesku. Ona bi im kasnije pisala, u želji da podupre njihovu veru.

Dajana je sad nosila dugačku belu haljinu i sandale, čak i po najgorem vremenu. Nikad nije dobijala prehladu. Njeni su kapci uvek bili malo crveni, kao da je neispavana. Ranije je mnogo spavala, a sad je u krevetu provodila jedva četiri sata dnevno, na tavanu, gde je dugo pisala posle ponoći. Kapci su joj postali još crveniji i oči su joj zbog toga izgledale još plavlje. Kad bi zaustavila svoj prodoran pogled na nepoznatoj osobi, on ili ona se obično nisu usuđivali da trepnu sve dok Dajana ne bi izrekla svoju poruku, naizgled veoma ličnu: „Samo budite *svesni* – i pobedićete!”

Benu nije bilo lako da shvati šta to Dajana želi da postigne. Nije prihvatila pomoć, premda je posao koji je obavljala bio dovoljan da iznuri tri ili četiri čoveka. Njeno ponašanje je zbunjivalo Bena, koji je bio poslovođa u zlatarskoj i časovničarskoj radnji u Pounuku, Minesota. Pounuk je bio novo predgrađe. U njemu su živeli imućni beli protestanti koji su pobjegli iz obližnje metropole.

„Najbolje je da budem miran i strpljiv”, mislio je Ben. „U svakom slučaju, Dajana je na strani dobra.”

Prunela je nekako zazirala od majke i izmicala se kad god bi se srela s Dajanom u sobi ili predsoblju. Čak i Ben se sad obraćao svojoj ženi s naglašenim poštovanjem; ponekad je i zamuckivao. Doduše, Dajana nije provodila mnogo vremena kod kuće. Počela je da leti u Filadelfiju, Njujork i Boston, gradove kojima je, po njenim rečima, spas najneophodniji. Ako nije imala obezbeđenu salu – a obično se pismenim putem ili telefonom dogovarala s različitim trgovačkim komorama koje su organizovale njena gostovanja – Dajana bi ušetala pravo u crkvu ili sinagogu i obratila se okupljenim vernicima. U beloj haljini i sandalama po svakom vremenu, s plavom kosom koja joj je slobodno padala niz leđa, ostavljala je snažan utisak dok je stupala kroz prolaz

između sedišta i pela se na propovedaonicu ili govornicu. Ko je mogao, ili smeo, da je izbaci? Ona je donosila Reč.

„Braćo i sestre! Morate pomesti paučinu prošlosti! Zaboravite stare, napamet naučene fraze! Zamislite da ste tek rođeni – ovog trenutka! Danas je vaš pravi rođendan!”

Iako su neki sveštenici i rabini gundali, niko od njih nikad nije pokušao da je zaustavi. Svaka je pastva slušala u tišini, baš kao i susedi kojima se Dajana obraćala na pločnicima svoga grada. Za šest meseci, slava Dajane Redfern proširila se po čitavoj Americi. Malobrojni koji su joj se podsmevali – a zaista ih je bilo malo – nisu išli dalje od blage kritike. Najglasnije su negodovali ljudi iz industrije mesa i mesnih preradevina, zato što je Dajana propovedala vegetarijanstvo, te su njeni sledbenici počinjali da ugrožavaju profite čikaških klanica.

Dajana je isplanirala Svetsku turneju ljudskog preporoda. Novac joj je doticao ili padao kao mana – novac od stranaca, Francuza, Nemaca, Kanađana, od ljudi koji su o njoj samo čitali a nikada je nisu videli. Nije, dakle, morala da razmišlja o troškovima svog poduhvata. Deo tog novca Dajana je, zapravo, vraćala darodavcima. Nije bila ni najmanje pohlepna, ali uskoro je postalo jasno da neće moći da izađe na kraj sa obimnom prepiskom (a ona joj je bila važna) ako bude vraćala sve novčane priloge, pa je počela da ih ulaže na poseban račun u banci.

Obroke za Dajanino domaćinstvo sad je pripremala bedinerka, vegetarijanske obroke, naravno. Kuća je često ličila na svratište za mlade i stare, zato što su nepoznati ljudi zvonili na vrata i ostajali da popričaju; Ben više nije bio iznenađen kad bi se porodice s troje ili više dece zadržale da prespavaju u dvema gostinskim sobama i na sofama u dnevnoj sobi.

„Sve, sve je moguće”, govorila je Dajana Benu.

Da, mislio je Ben. Ali nikad mu nije palo na pamet da bi njihov brak mogao izaći na ovo – Dajana, odvojena od njega, spava na tavanu, gotovo bi se moglo reći na krevetu sa ekserima, a kuća je prepuštena nepoznatim ljudima. Slutio je da se događaji spiralno približavaju vrhuncu s Dajaninom turnejom oko sveta, i da su, poput biblijskih događaja, potpuno izvan njegove moći. Dajana će postati nešto nalik na živog sveca, ali slavnija nego što je bilo koji živi svetac ikada bio.

Onog dana kad je trebalo da krene na svetsku turneju, Dajana je poranila i stala na ragastov tavanskog prozora, podigla ruke da pozdravi sunce na izlasku i zakoračila, uverena da može da leti ili bar lebdi. Pala je na okrugli, belo

obojen gvozdeni sto i na crvene cigle u dvorištu. Tako je jedna Dajana prerano završila život.

PERFEKCIONISTA

Od svog obožavanog oca Margot Fleming je mnogo puta čula rečenicu: „Sve što uopšte vredi uraditi, treba uraditi dobro.” Margot je verovala da sve što uopšte vredi uraditi, treba uraditi savršeno.

Kuća i vrt Flemingovih uvek su bili u savršenom redu. Margot je obavljala sve poslove u vrtu, iako su mogli da plate baštovana. Čak je i njihov pas, erdel terijer po imenu Rager, spavao samo na propisanom mestu (na malom tepihu ispred kamina), i nikada nije skakao na ljude u znak pozdrava, već bi samo mahnuo repom. Četrnaestogodišnja Rozamund, jedino dete Flemingovih, ponašala se savršeno. Njena jedina mana bila je sklonost ka astmi.

Ako bi Margot, dok je odlagala viljušku u fioku sa srebrnim priborom za jelo, uočila na njoj neko jedva primetno zamućenje, izvadila bi smesu za poliranje srebra i očistila viljušku, što bi je zatim navelo, bez obzira na doba dana ili noći, da ispolira i ostale delove pribora, kako bi svi blistali jednakim sjajem. Potom bi se latila i servisa za čaj, a kasnije i poklopca od činije za meso, a onda su dolazili na red srebrni ramovi za fotografije u dnevnoj sobi i srebrna kutija za marke na stočiću za telefon, te je zora često zaticala Margot u poslu. Naravno, imali su kućnu pomoćnicu po imenu Doli, koja je dolazila tri puta nedeljno da obavi grublje poslove.

Margot se retko usuđivala da pripremi obed za sopstvenu porodicu, a nikad za goste, iako su imali kuhinju opremljenu svim modernim uređajima, uključujući i veliki zamrzivač, tri višenamenska miksera, električni otvarač za konzerve i oštrač noževa, ogroman šporet s dve zastakljene pećnice i kuhinjske elemente u kojima su se mogli naći ekspres lonci, cediljke, tiganji i šerpe svih vrsta i veličina. Flemingovi gotovo nikad nisu jeli kod kuće, zato što je Margot strahovala da njeno kulinarsko umeće nije na visini. Nešto – možda supa ili salata – neće ispasti kako treba, mislila je Margot, te je prosto digla ruke od kuvanja. Flemingovi su mogli da pozovu prijatelje na aperitiv, ali bi se onda svi potrпали u kola i odvezli do grada, udaljenog desetak kilometara, da bi večerali u restoranu; kasnije bi se možda vratili kod Flemingovih na kafu i još

jedno piće.

Margot je pomalo patila od hipohondrije. Ustajala je rano (kad ne bi dočekala zoru polirajući srebro ili glancajući nameštaj voskom) i radila jogu, a onda bi se pola sata predavala meditaciji. Zatim bi stala na vagu. Ako je tokom noći izgubila ili dobila delić kilograma, odmah bi pokušala da svoju težinu dovede u redovno stanje pažljivim izborom hrane za taj dan. Prvo bi popila nezaslađen sok od limuna. Dvapat godišnje odlazila je na dve nedelje u banju, i osećala kako se oslobađa tištanja i bolova koji su se nakupili u prethodnih šest meseci. U banji se hranila još jednostavnije, i njeno mršavo lice postajalo je još zabrinutije, iako se trudila da zadrži inteligentan i prijatan izraz, pošto je to bio deo opšteg savršenstva kojem je težila.

„Ti-i-ti su vrlo neposredni ljudi”, rekao bi ponekad Harold, njen muž. „Ne moramo im prirediti gozbu, ali bi bilo lepo da ih pozovemo kod nas na večeru.” Ni slučajno. Margot bi odgovorila otprilike ovako:

„Mislim da nisam u stanju da se izborim s tim. Restoran je mnogo jednostavnije rešenje, Harolde, dušo.”

Njeno bi lice poprimilo tako bolan izraz da Harold nije imao srca da navaljuje. Ali bi često pomislio: „Čitava ta ogromna kuhinja, a nismo u stanju da pozovemo prijatelje ni na omlet.”

Zato Harold nije mogao da poveruje svojim ušima kad je Margot, jednog oktobarskog dana, objavila sa svečanom ozbiljnošću krstaša koji se moli pred bitku: „Harolde, priredićemo prijem s večerom *ovde*.”

Imali su dvostruki povod za slavlje: Haroldu je za devet dana, u subotu, bio rođendan, a upravo je bio unapređen u potpredsednika svoje banke, uz povišicu plate. To su bili dovoljno krupni razlozi, i Harold je osećao dug prema kolegama, ali ipak – nije li to prevelik teret za Margot? „Moglo bi da dođe dvadesetak ljudi, pa i više”, rekao je. „Čak sam i ja ovog puta pomislio na restoran.”

Ali Margot je osećala da to prosto mora učiniti ako želi da bude savršena supruga. Poslala je pozivnice. Dva dana je provela uz *Gastronomski Larus* planirajući meni, koji je zatim otkucala u tri primerka. Onda je sačinila listu za kupovinu, takođe u tri primerka, u slučaju da zaturi jedan ili dva.

Do večere je ostalo još sedam dana. Ocenila je da su zavese u dnevnoj sobi izbledele, te je taksijem krenula po gradu da traži odgovarajući materijal, kao i prikladnu zlatnu traku za obrub. Svojim rukama je sašila nove zavese. Unajmila je tapetara da presvuče sofu i četiri fotelje, i platila mu više, zbog hitnosti. Već čiste prozore ponovo su oprale ona i Doli, već čist servis za

ručavanje (za dvadeset četiri osobe) takođe je bio opran. Dve noći pre slavlja Margot nije ni legla u krevet, a, naravno, imala je posla preko glave i tokom dana. Ona i Doli su napravile probni uzorak komplikovanog pudinga koji je trebalo da bude poslužen kao desert, utvrdile da je dobar i bacile ga.

Došlo je i veliko veče. Između 19.30 i 20 stiglo je dvadeset dvoje ljudi u povorci privatnih automobila i taksija. Margot, unajmljeni batler i Doli klizili su s poslužavnicima punim pića, toplih kanapea i namaza od sira. Trpezarijski sto je produžen do krajnjih granica – sada se prostirao kao lepo polje od belog platna sa srebrnim poslužavnicima i tri vaze pune karanfila.

Sve se odvijalo kako treba. Žene su se divile aranžmanu, hvalile supu. Muškarci su izjavili da je klaret prvoklasan. Predsednik Haroldove banke predložio je zdravicu za Margot. Tada je Margot počela da se oseća loše. Popila je i drugu kafu i prihvatila i drugi brendi, koji nije želela, da ne bi odbila jednog od Haroldovih starijih kolega. Onda je odjurila do sobe i uzela benzedrin. Nije imala naviku da olako pije tablete, i te je imala u kući samo zato što je nedavno zamolila svog lekara da joj ih prepíše. „Za svaki slučaj”, rekla je i dobila recept, pošto je obećala da neće zloupotrebiti lek. Posle deset minuta, Margot je osetila kako se odvaja od tla, gotovo lebdi, i uplašila se. Vratila se u svoju spavaću sobu i uzela blagu pilulu za smirenje. Popila je još jedan brendi koji joj je neko gurnuo u ruku. Harold je insistirao da se još jednom nazdravi, ovoga puta banci, a nekoliko minuta kasnije svi su želeli da nazdrave Haroldu, zato što mu je rođendan. Margot je savesno učestvovala u svakoj zdravici. U poslednjim trenucima zabave osećala je kako hoda po vazduhu, kao da je duh, ili nešto drugo. Kad su se vrata zatvorila za poslednjim gostom, srušila se na pod.

Pozvan je lekar. Margot je prebačena u bolnicu, gde joj je ispran stomak. Više sati je provela u nesvesti. „Nema razloga za brigu, uveravam vas”, rekao je lekar Haroldu. „Prosto je iscrpljena i nervi su joj uzburkani od tableta. Biće dovoljno da joj temeljno isperemo organizam.” Lagano su joj ukapavali vodu u grlo. Margot se povratila iz nesvesti i odmah osetila pravu agoniju stida. Bila je sigurna da je nešto *zabrljala* tokom večeri, samo nije mogla da se seti šta.

„Margot, draga moja, bila si divna!”, rekao joj je Harold. „Svi su bili oduševljeni večerom!”

Margot je bila ubeđena da se onesvestila pred gostima i da su svi pomislili da je pijana. Harold joj je pokazao pisamca zahvalnosti koja je dobio od nekolicine zvanica, ali ona ih je protumačila kao puke izraze učtivosti.

Kad je došla kući iz bolnice, bacila se na pletenje. Oduvek je pomalo plela,

a sad je započela divovski poduhvat: da isplete prekrivače za sve krevete u kući (osam, ako se računaju i dupli kreveti u dve gostinske sobe). Zapostavila je meditaciju, mada ne i vežbe, dok je plela i plela, od šest ujutru skoro do dva posle ponoći.

Lekar je preporučio Haroldu da se posavetuje s psihijatrom. Pošto je popričao s Margot, psihijatar mu je rekao: „Moramo je pustiti da nastavi s pletenjem, inače bi se stanje moglo pogoršati. Kad završi sve prekrivače možda će s njom moći da se razgovara.”

Ali Harold je slutio da lekar samo pokušava da ga uteši. Stvari su stajale gore no ikad. Margot je zabranila Doli da sprema večeru, zato što to nije radila dovoljno dobro. Troje Flemingovih odlazili su da na brzinu večeraju u restoranu, a zatim bi se vraćali kući kako bi Margot nastavila s pletenjem.

Plesti, plesti, plesti. Šta li će Margot smisliti posle toga?

BELEŠKA O KNJIŽEVNICI

Američku književnicu Patrišu Hajsmit, pisca bestselera, s razlogom nazivaju kraljicom psihološkog trilera. Sudeći po tiražima objavljenih knjiga, ona uživa veliku popularnost kod čitalaca engleskog govornog područja. Napisala je dvadeset romana i sedam zbirki priča.

Patriša Hajsmit se ubraja među najveće pisce dvadesetog veka, iako njen rad treba tek revalorizovati i priznati joj da je kriminalističkoj priči dala nov život, zamenivši preživelo pitanje „Ko je ubica?“ novim, inteligentnijim, „Zašto je ubijao“.

Junaci njenih romana, ubice i samoubice, naizgled su obični ljudi koje svakodnevno srećemo i za koje ne pretpostavljamo da su devijantne ličnosti i da vode dvostruki život. Odbacujući realnosti bežeći od nje, oni stvaraju svoj izmišljeni svet, i skreću na put koji vodi u zločin.

Patrišu Hajsmit zanimaju posledice zločina na psihološko stanje osobe koja ga je počinila, kao i psihološki motivi za taj čin, i to u svojim romanima pokušava da objasni.

Patriša Hajsmit je u svojim delima stvorila svet u kome vladaju strah od usamljenosti, otuđenost i slučaj. Čitalac u taj svet ulazi sa zanimanjem, da bi, prateći događaje i život njenih junaka, na kraju knjige i sam osetio zebnju i sumnju da je možda i on kao ličnost ugrožen, i to ne samo fizički.

Po njenom prvom romanu, *Stranci u vozu*, Alfred Hičkok je snimio film, a za treću knjigu, *Daroviti gospodin Ripli*, dobila je veoma cenjenu američku nagradu „Edgar Alan Po“ za najbolji kriminalistički roman godine.

Slavna spisateljica kriminalističkih romana i priča umrla je 1995. godine, ali i danas izaziva interesovanje čitalaca o kakvom i nije sanjala. Nedavno je objavljena i njena biografija, u kojoj je otkriveno da je majka odbacila i da ju je razdirala zabranjena ljubav prema ženama, kao i da je pedesetih godina prošlog veka živela sa spisateljicom En Oldrič, i kasnije imala još nekoliko ljubavnica.

Patriša Hajsmit rođena je 19. januara 1921. godine, u Fort Vortu, u Teksasu. Do desete godine nije znala da joj očuh, čije je prezime nosila, nije

biološki otac, a svog oca je upoznala tek u dvanaestoj godini, i to je obeležilo njen život nesigurnošću i sumnjom u sopstveni identitet.

Završila je klasičnu književnost na Kolumbija univerzitetu. Godine 1963. preselila se u Evropu, gde je daleko više uvažavana nego u SAD. Živela je u Engleskoj, Francuskoj, Švajcarskoj. Umrla je u Švajcarskoj i njena arhiva se čuva u Bernu.

Najpoznatije knjige su joj *Talentovani gospodin Ripli* (1955), *Cena soli* (1952), *Šeprtlja* (1954), *Dubina*, *Igra za žive*, *Dva lica januara*, *Sovin Huk* (1962). U najpoznatije priče spadaju *Male ženomrzačke priče* (1975) i *Knjiga ljubitelja životinja*.

O KNJIZI

• Ovo su izvanredne priče, natopljene kiselinom i nezaboravne... Patriša Hajsmit je gospodarica lepe i opasne umetnosti. Neka se čitaoci čuvaju. (Izabel Marej, *Fajnenšel Tajms*)

• Od „Une, vesele pećinske žene” do „Opunomoćene kurve ili supruge”, sedamnaest ironičnih, bizarnih i sofisticiranih priča. Divno obojene. (*Obzerver*)

• Ovo je Hajsmitova u najboljem izdanju. Gradeći korak po korak opsesije i osećanja koja se nekako moraju osloboditi, pre nego što nasilje postane neizbežno, gotovo lako za razumevanje. Ona poseduje genijalnost u opisivanju impilsa za ubijanje, bez pravdanja ili pretvaranja da to u potpunosti razume. Po tome je ona pisac žanra detektivskog romana isto koliko i Dostojevski, Fokner ili Kami. (Džon Smit, *Los Anđeles Tajms*)

• Hajsmitova ima istančan smisao za ritam strave. (*Tajmsov književni dodatak*)

SADRŽAJ

Ruka.....	7
Una, vesela pećinska žena.....	11
Koketa.....	13
Spisateljica.....	17
Plesačica.....	19
Prikovana za krevet.....	23
Umetnica.....	25
Domaćica iz srednje klase.....	29
Opunomoćena kurva ili supruga.....	33
Odgajivačica.....	39
Pokretni krevetski objekt.....	48
Savršena mala dama.....	56
Ćutljiva tašta.....	62
Puritanka.....	68
Žrtva.....	76
Propovednica.....	85
Perfekcionista.....	90
Beleška o književnici.....	97
O knizi.....	99

Patriša Hajsmi
MALE ŽENOMRZAČKE PRIČE

Izdavač
PLAVI JAHAC GROUP
Beograd, Knez Mihailova 42 ” Tel/Fax 2623 652

Za izdavača
Nataša Marković

Naslovna strana
Bojana Ban

Lektura i korektura
Mirjana Vasiljević

Obrada sloga
VMD, Beograd

Štampa
KALIGRAF, Beograd

Tiraž
1000 primeraka

Art menadžer
Silvana Pandurević

E-mail: jahac@yubc.net

CIP – Каталогизacija у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111 (73)-32

ХАЈСМИТ, Патриша

Male ženomrzačke priče / Patriša

Hajsmiit;

[prevela s engleskog Slavica Miletić].

– Beograd: Plavi jahač group, 2004

(Beograd:

Kaligraf). 103 str.; 21cm.

– (Biblioteka Plave čarape;16)

Prevod dela: Little Tales Ofmisoginy/

Patricia Highsmith.-Tiraž 1000.

ISBN 86-481-0026-7

COBISS.SR-ID 108461580

